

Ludovít Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 28
6/2014
15. február 2014

Cena 0,50 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

POKLONY ZLATÉMU
TELAŤU BULVÁRU
Strana 4.

KOMUNÁLKY SA BLÍŽIA,
PRIBÚDA AKTIVÍT
Strana 5.

MINISTER MAREK MAĎARIČ
EKSKLUZÍVNE PRE SNN
Strana 6.

DEJINNÉ KAPITOLY
MAĎARSKÉHO FAŠIZMU
Strana 8.

PRIEKOPNÍK VČELÁRSTVA
A SPOJKOV TRIEZVOSTI
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Slovensko opäť ožilo športom. Na autách sa znovu objavili slovenské zástavy a znaky. Hneď na druhý deň olympiády v ruskej Soči sme totiž získali prvú – a spoločne veríme že nie poslednú – medailu. Potešilo, že z toho najcennejšieho kovu – zlatého. Naturalizovaná Slovenka Anastasia Kuzminová ako jediná zo svetových športovcov obhájila v biatlone zlatú medailu z poslednej zimnej olympiády vo Vancouveri z roku 2010. Po pretekoch v rozhovore pre RTVS úprimne a milou slovenčinou poďakovala všetkým Slovákom, že napriek nie celkom vydarenej sezóne sme jej držali palce a povzbudzovali ju. Jej pravý výkon prišiel v pravom čase.

Napriek tomu, že Slovákov je len päť miliónov, dokážeme sa vo svetových športoch presadiť. Za bývalého Česko-Slovenska patrili spoločne česko-slovenské športové výpravy medzi svetovú élitu. Po rozdelení sme sa nevzdali. Slováci sú obdarení talentom na športy. Naši športovci sú bojovní, súťaživí, hrajú fair-play. Mnohým z nás – a najmä slovenským politikom – by mali byť vzorom, ako reprezentovať svoj národ vo svete.

Žiaľ, v posledných rokoch slovenský šport pokrívka. Čoraz menej hokejistov hráva vo vychytanej NHL, menej futbalistov sa presadzuje v európskych tímoch, tenisti – okrem Dominiky Cibulkovej – sa vytratili a ani vo vodných športoch to už nie to, čo bývalo. Problémom je postoj štátu k podpore športu od piky. V najmladších kategóriách rozhodujú sponzori. Selekcija, odstrkovanie slabších, prvoradá je víťazstvo, nie tímový duch. Mnohí mladí športovci na takýto prístup zanevrú a odchádzajú. Tréneri – až do juniorských kategórií trénujú zadarmo. Samozrejme, že potom ticho ustupujú sponzorom klubu. Deti z chudobnejších vrstiev nemajú šancu dostať sa do elitných súťaží. Štát šport nepodporuje tak, ako by mal. Štátna doktrína v podstate neexistuje. A politické maniere ako korupcia, klientelizmus, závisť, nevraživosť začínajú ovládať aj slovenský šport.

Napriek tomu podopreme slovenských športovcov, ktorí sa so slovenským znakom na hrudi snažia na zimnej olympiáde zvíťaziť. Zaslúžia si to. Úprimná podpora národa je pre nich viac ako štátne vyznamenania a oficiálne fotografie s usmievavými politikmi.

Maroš SMOLEC,
šéfredaktor SNN

R - 2014008

Slovinské ohnivo v dôležitej reťazi spájania slovanských národov

Slovinci sa pripájajú k úsiliu Slovákov

Dušan D. KERNÝ – Ilustrácie: archív SNN

Na podnet Matice slovenskej sa v Lubľane uskutočnil kongres všetkých slovanských Matic. Hlavným cieľom stretnutia je príprava monografie všetkých slovanských Matic, spoločná dohoda na hlavných zásadách, podľa ktorých by sa takéto dielo malo vytvoriť, ako aj ustanovenie redakčnej rady. Matica slovenská má do tohto encyklopedického úsilia čím prispieť. Stretnutie zvolala Matica slovenská aj preto, aby sa stretli predstavitelia Fóra slovanských kultúr, a tým sa zdôraznil význam tohto podujatia a iniciatívy v modernej strednej Európe a vytvorilo sa prepojenie medzi tými slovanskými štátmi, kde pracujú a pôsobia Maticy a sú členmi Európskej únie.

A tiež aby sa utváralo spojivo, puto medzi tými, ktorí nie sú v EÚ, ale sú súčasťou slovanského sveta alebo pôsobia v štátoch, ktoré sú v procese asociačných rokovania s EÚ.

Slovanská identita ako súčasť celkového úsilia o identitu národov a štátov nielenže nestratila nič na význame, ale naopak, v terajších podmienkach jej dôležitosť vzrástla a naďalej význam zápasu o identitu hrá čoraz významnejšiu úlohu.

KONGRES MATÍC

Kongres slovanských Matic, organizovaný Fórom slovanských kultúr, pozdravil aj minister kultúry Slovenskej republiky Uroš Grilc. V Lubľane sa stretnutie konalo príležitosti 150. výročia vzniku Matice slovenskej pod názvom 150 rokov práce pre slovanskú kultúru a vedu. Významnú výstavu v Národnej univerzitnej knižnici prezentoval jej autor, popredná osobnosť matičného hnutia, Samo Kristan.

Podujatie a iniciatíva stretnutia slovanských Matic je tak významnou súčasťou európskeho národného, kultúrneho a vedeckého pohybu, ku ktorému môže Matica slovenská mnohým prispieť – fenomen slovanských Matic spracoval Dr. M. Eliáš, renomovaná osobnosť a autorita, o. i. v diele Z dejín Matíc slovanských národov, ktoré vydala Matica slovenská, kde podrobne rozoberá fenomén slovanských Matic.

„Za mnohostrannú činnosť si slovanské Maticy zaslúžia úctu, vážnosť a ocenenie nielen v rámci jednotlivých národov, ale aj v rámci Európy, Európskej únie i celého sveta,“ konštatoval M. Eliáš.

SLOVINSKÁ MATICA

„Matica slovenská je jednou z prvých Matic a prakticky pôsobila nepretržite celých stopäťdesiat rokov; jej predstavitelia prišli v auguste 2013 pozdraviť aj stopäťdesiaté výročie Matice slovenskej na slávnosť do Martina,“ konštatoval pre SNN Peter Čačko, osobnosť kultúrneho života, ktorý slovinskú problematiku dobre pozná cez prizmu spoločnej vydavateľskej práce. Pre SNN vydal predstaviteľ MS v Martine Mgr. Daniel Zemančík nasledujúce vyhlásenie: „Nedávno Matica slovenská dostala pozvanie od Fóra slovanských kultúr v Lubľane na 3. kongres Matic slovanských národov, ako aj na 150. výročie vzniku Matice slovenskej. Napriek tomu, že sa delegácia Matice slovenskej nemohla pre neodkladné pracovné povinnosti na uvedenom podujatí zúčastniť, Matica slovenská vydáva toto stanovisko: Matica slovenská ako iniciátorka a organizátorka 1. európskeho kongresu Matíc slovanských národov v roku 2007 a 2. rovnomeného kongresu v roku 2013, ktorý sa uskutočnil v Martine v rámci osláv 150. výročia vzniku Matice slovenskej, podporuje aktivitu a iniciatívu Fóra slovanských kultúr. Každé stretnutie slovanských Matic vnímame ako ďalšie ohnivo reťaze s cieľom spájať slovanské národy.“

Podporujeme prípravu zostavenia monografie Matic slovanských národov, na ktorej sme pripravení aktívne sa podieľať. Zároveň Matica slovenská blahoželať Matici slovenskej k jej 150. výročiu jej založenia.“

3 OTÁZKY PRE:

Egila LEJONA, nórskeho publicistu a spisovateľa

Kto chce spolupracovať, spôsob si nájde

• Žijete striedavo na Slovensku a v Nórsku. Ste známy tým, že sa usilujete aktivizovať intelektuálne kruhy po celej Európe. Ako vnímate súčasnú situáciu inteligencie v európskych štátoch?

Intelektuál, ktorý chce byť vo svojom spoločenskom pôsobení primerane objektívny, musí byť v čo najväčšej miere nezávislý od politikov aj od korporácií, ktoré vstupujú do všetkých sfér verejného života. Objektívnosť nesmie byť obmedzovaná ekonomickými tlakmi na prácu a život intelektuála, lebo v prípade, že sa im podvolí, nemôže byť nezávislý ani objektívny. Žiaľ, situácia je taká, že v súčasnosti intelektuálne hnutia len ťažko môžu profesionálne a zod-

povedne naplniť svoje ciele vzhľadom na to, že osvietených sponzorov, ktorí by podporili pozitívne spoločenské aktivity bez presadzovania vlastných záujmov, je veľmi málo.

• Potrebujú intelektuálne hnutia organizačnú základňu alebo by v súčasnosti malo ísť najmä o komunikáciu jednotlivých osobností, ktoré dokážu spolupracovať bez členstva v rôznych spolkoch?

V čase funkčnej internetovej a mobilnej komunikácie sa môžu spájať intelektuáli aj z najvzdialenejších kútov Európy. Kto chce spolupracovať a komunikovať, cestu aj partnerov si nájde. V tomto dneš bariéry neexistujú, iba ak

názorové. No práve o tom to je – o výmene názorov a hľadaní spoločnej platformy. To platí aj o práci občianskych združení.

• Čo vás osobne v tomto čase najviac zaujíma?

Situácia v Ukrajine, ochrana vodného bohatstva pre budúce generácie a tiež ochrana kultúrneho dedičstva menších početných európskych národov. Chceli by sme v spolupráci s Ministerstvom kultúry SR premeniť kaštieľ v Budmericiach na Dom európskych umelcov, kde by mohla vzniknúť základňa pre kultúrne a intelektuálne kruhy z celého kontinentu.

Zhovárал sa R. KALISKÝ-HRONSKÝ
Foto: Mirka TELUCHOVÁ

V SNN 7/2014
SI PREČÍTAŠ

■ Blížia sa oslavy kráľa Svätopluka, aké podujatia pripravuje Matica slovenská?
■ Na dokumente RTVS Misia bratov zo Solúna sa podieľali aj matiční historici
■ Živé a zreteľné cyrilo-metodské stopy a ozveny žijú v slovenskom svete v zámorí

Podpredsedovia ustanovizne budú rokovať s predstaviteľmi Nadácie Matice slovenskej

Národný poklad je už v rukách bratislavskej prokuratúry

„K okolnostiam straty Národného pokladu dnes už nemáme čo povedať. Matica si splnila svoju úlohu a podala v tejto súvislosti oznámenie na zločineckú skupinu. Sú v ňom aj konkrétne mená. Odvtedy je celá vec v kompetencii vyšetrovacích orgánov a prokuratúry. A my nechceme vyšetrovanie komentovať ani ovplyvňovať,“ uviedol pre Slovenské národné noviny podpredseda Matice slovenskej (MS) J. Šimonovič, ktorý má vo svojej agende práve otázky straty Národného pokladu.

Maroš SMOLEK - Karikatúra: Andrej MIŠANEK

„Do veci som zainteresoval aj prezidenta Ivana Gašparoviča. Jeho kancelária ma informovala, že momentálne v uvedenej veci koná Krajská prokuratúra v Bratislave. O konaní bude informovať splnomocneného zástupcu, ale aj priamo kanceláriu prezidenta,“ dodal podpredseda MS J. Šimonovič.

ZALOŽENIE NADÁCIE

J. Šimonovič v tomto duchu informoval členov celoslovenského výboru MS na ich ostatnom rokovaní začiatkom februára v Martine. Maticiari jeho vysvetlenie prijali a zaviazali ho, aby sa vo februári stretol s predstaviteľmi Nadácie Matice slovenskej. (Pozn. autora: Nadácia Matice slovenskej je súkromné občianske združenie,

ktoré bolo na základe rozhodnutia zakladateľov správcom vyzbieraného Národného pokla-

du. Sčasti rozhodovalo s nakladaním finančných prostriedkov pokladu. V súčasnosti nemá

nič spoločné s národnou ustanovizňou. Vzájomné vzťahy sú chladné. Matica požaduje, aby Nadácia vo svojom názve nepoužívala názov Matica slovenská.) Na stretnutí sa zúčastní aj druhý podpredseda MS M. Gešper spolu s predsedom dozorného výboru (DV) MS Š. Martinkovičom. Ten na margo pre SNN uviedol: „Je potrebné, aby Matica slovenská prostredníctvom príslušných štátnych orgánov skúmala registrový zápis Nadácie vzhľadom na názov Nadácia Matice slovenskej, keďže MS nevystupuje ako zakladateľ Nadácie. Vo veci sa koná.“ V tejto súvislosti aktívne komunikuje s predstaviteľmi Ministerstva vnútra SR.

Minister kultúry Marek Maďarič sa nepriamo vyjadril pre

náš týždenník aj k tejto problematike. Podľa ministra by sa vedenie Matice už nemalo zaoberať minulosťou a míňať energiu na vnútorné súboje s oponentmi.

ORIENTÁCIA NA BUDÚCNOSŤ

Silu by mali zamerať na prilákanie mladých tvorivých ľudí novej generácie, ktorí by mali v Matici získať priestor a byť nositeľmi modernej koncepcie pôsobenia ustanovizne. (Pozn. autora: Celý rozhovor s ministrom kultúry si prečítate na strane 6 tohto vydania SNN.) Prípo- meňme, že Ministerstvo kultúry SR prostredníctvom dotácie financuje ročne fungovanie Matice vo výške 1,94 milióna eur. Dotácie sú podmienené vypracovaním konkrétnych projektov na ich čerpanie s celoslovenskou pôsobnosťou, zameraných na kultúrne, osvetové a vydavateľské aktivity. Okrem minister- skej dotácie Matica disponuje aj vlastnými prostriedkami na čin- nosť.

Slovenské médiá hlavného prúdu zatajujú aktivity za ochranu rodiny

Pominutie zmyslov alebo cieľ Bruselu

Eva ZELENAYOVÁ - Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Prvú februárovú nedeľu sa konali demonštrácie na podporu rodiny v mnohých mestách sveta. V Paríži a Lyone, Ríme, Madride, vo Viedni, v Bruseli, vo Varšave, v Budapešti, ale aj v Írsku, Litve, Argentíne a v niektorých ázijských mestách vyšli ľudia do ulíc manifestovať za tradičnú rodinu. V Lyone na čele sprievodu spolu s ostatnými išiel kardinál Philippe Barbarin a rektor Veľkej mešity v Lyone Kamel Kabrane.

No slovenské verejnoprávne médiá nesprostredkovali informácie o tejto masovej demonštrácii proti antropologickej kontrarevolúcii, v súčasnosti dosahujúcej už obudné rozmery.

MASOVÝ POCHOD

Na Slovensku má pochod za tradičnú rodinu už niekoľko- ročnú tradíciu a masovú účasť zaznamenal vlnajší Národný pochod za rodinu v Košiciach. Napriek veľkému odporu voči zavádzaniu novej morálky sa aktivisti za práva LGBTI nevzdávajú a opakovane predkladajú do Európskeho parlamentu návrhy, smerujúce k rozvratu tradičnej rodi-

ny. „Európska únia by mala vypracovať komplexný plán na ochranu základných práv lesbičiek, homosexuálov, bisexuálov, transrodových osôb a intersexuálov (LGBTI),“ uvádza sa v uznesení, ktoré 4. februára schválil Európsky parlament. „Homofóbia už viac nesmie byť v Európe tolerovaná,“ vyhlásila predkladateľka správy Rakúšanka Ulrike Lunacek. Uznesenie však zároveň uvádza, že táto komplexná politika musí rešpektovať právomoci členských štátov.

Lunacekovej správu zo slovenských europoslancov podporili Edit Bauer (SMK), Monika Flašíková-Beňová, Vladimír Maňka a Katarína Neveďalová

(všetci Smer-SD). Proti hlasovali Anna Záborská (KDH), Miroslav Mikošník (KDH), Alajos Meszáros (SMK), Jaroslav Paška (SNS) a Peter Šťastný (SDKÚ-DS). Nehlasovali Boris Zala (Smer-SD), Sergej Kozlík (HZDS) a Monika Smolková (Smer-SD). Eduard Kukan (SDKÚ-DS) sa zdržal hlasovania.

AGRESIA?

Europoslanec Miroslav Mikošník k schválenému uzneseniu povedal, že „parlament týmto zaviedol slovné spojenia ako homofóbia, transfóbia a pod., ktoré sa doteraz nevyskytujú v žiadnom európskom ani medzinárodnom texte týkajúcom sa ľudských práv“.

Jaroslav Paška považuje prijatie tejto správy za „príkladnú ukážku ideologickej a hodnotovej agresie EÚ do spoločenského usporiadania národných štátov“. Katarína Neveďalová diskusiu k správe komentovala slovami: „Mali by sme si uvedomiť, že naše rodiny neohrozujú homosexuáli, ale násilie, netolerancia, neschopnosť dialógu a nanucovanie jediného správneho názoru“.

OCHRANA ÚSTAVOU

Slovenské Hnutie Obrody sa v januári otvoreným listom obrátilo na biskupov Slovenska a žiadalo ich, aby využili svoju autoritu pre dobrú a prosperšnú vec tak, aby iniciovali referendum s cieľom ukotvenia manželstva výslovne ako zväzku medzi mužom a ženou priamo do Ústavy Slovenskej republiky. O aktuálnosti návrhu svedčí prijaté uznesenie europoslancov, v ktorom vyzývajú členské štáty neprijímať zákony obmedzujúce slobodu prejavu vo vzťahu k sexuálnej orientácii a rodovej identite.

VŠIMLI SME SI

Aféra, v ktorej hlavnými aktérmi sú Oskar Dobrovodský a jeho susedia na Družstevnej ulici v Malackách, má už svoje roky. Pán Dobrovodský sa roky domáha pomoci a – okrem prípadu s političkou Annou Belousovovou, o ktorom sme už dávnejšie písali – nikto nič pre nápravu neurobil. Teda ak si odmyslíme občasnú produkciu a ambicióznymi politikov pred novinárskymi štábmí práve na Družstevnej ulici a akoby náhodou vždy v čase volieb niekoho do niečoho...

Zrazu by to možno aj šlo

Nie, rozhodne nechceme vzbudiť dojem, že do tejto kategórie by mal patriť JUDr. Ján Čarnogurský, zhodou okolností prezidentský kandidát. Oskar Dobrovodský totiž požiadal o pomoc všetkých prezidentských kandidátov a pozitívne reagoval iba Ján Čarnogurský. Zarazilo nás niečo úplne iné.

Ján Čarnogurský sa stretol s verejnou ochrankyňou ľudských práv Janou Dubovcovou. Určite jej nehovoril novinky, keď sa s ňou rozprával o živote slušného a zúfaleho obyvateľa Malaciek. Ján Čarnogurský povedal Jane Dubovcovej, že by sa mohla zamerať aj na „problémy, ktoré majú obyvatelia Dunajskej Stredy v okolí Gabčíkovej a Malotejedskej ulice. V ich okolí sa pred niekoľkými rokmi usadili nesprátni obyvatelia rómskeho pôvodu a ničia im záhrady, ploty, poškodzujú rodinné domy“. Tam sa ukazuje, že „... štátne orgány v Dunajskej Stredy nie sú schopné zabezpečiť zdravie a majetok svojich obyvateľov, hoci im to ukladá zákon“. Práve pre takéto situácie máme zo zákona inštitút ombudsmana, v súčasnosti vedený Janou Dubovcovou. Ale prečo sa musel nájsť až právnik Ján Čarnogurský, aby sa právnička, dokonca bývalá sudkyňa, zabudila? Doteraz asi nebol čas, lebo bolo treba riešiť Harabina, Fica, vládu, Kaliňáka, policajtov v Moldave nad Bodvou...

(ib)

Tejto jari možno mnohí pôjdeme do záhradky naposledy

Úradnícka vynachádzavosť je nekonečná

Nie je to tak dávno, čo istý obchodný reťazec v Rakúsku vzal doslova nariadenia bruselských euróradníkov a začal predávať olúpané banány. Šupka na nich je vraj nehygienická. Zákazníci sa vzbúрили a presadili, že radšej budú kupovať „nehygienické“, ale kompletne banány. Lenže pozor, bliži sa jar... A ak to eurobláznia stihnú, tak do vlastných záhradiek budeme chodiť iba ak na prechádzky.

V Bruseli totiž pripravujú zákon o takzvaných originalite všetkého, čo sa seje a sadí. Podľa neho musí byť každé osivo či sadivo v EÚ registrované. Inak povedané, zabudnime na hrst fazuliek od susedy, ktoré chceme vysadiť na záhon, zabudnime na zemiakovú sadbu, ktorú okolo Jura- ja vyberáme z pivníc a zakladáme nimi novú úrodu tak, ako to s ve- čitou skúsenosťou robili naši ot- covia aj dedovia. Pritom si mnohí uchovávajú osvedčené odrody po celé desaťročia. S láskou a v spo- mienkach na predkov. Aj v tom je

jeden z hlavných zmyslov záhrad- kárstva. Pestovatelia si medzi sebou vymieňajú semenka, vedia si mnohé odrody krížiť a zušľachť- ovať. Ak by boli odkázaní iba na uznané osiva, potom by nám všet-

ČO INÍ NEPÍŠU

kým namiesto záhonov už naozaj stačil iba regál supermarketu. Nevriac o tom, že dnes už oficiálne osiva nedostať bez predbež- ných chemických a biochemických úprav. Prijatím takejto legislatívy by sa minulosťou stala celá éra „bio“ výpestkov.

Ludová múdrosť tiež vraví, že bez vetra sa ani lístok nepohne. Zrejme ani zákon o povinnej registrácii osív v Európskej únii. Práve tak ako nebolo samoučelné určiť chovateľské či pestovateľské kvóty pre jednotlivé krajiny. Zlikvidovala sa tak národná potravinová sebestačnosť. A zrejme aj teraz nejde o nič iné, len o ďalšie obmedzenie potravinovej suverenity jednotlivých štátov. Z poľnohospodár- stva sa už roky stáva biznis pre vyvolených, ale ešte nikdy sa ne- usilovali až takto surovo likvidovať konkurenciu.

Na Slovensku sa blížia voľby poslancov do Európskeho parla- mentu. Už aj pre vyššie uvedené dôvody by sme tam nemali posilať hokejistov, manželky niekoho, po- litických dôchodkárov a iných ka- rieristov. Vyberme a zvolme tých, u ktorých je aspoň základný pred- poklad, že Bruselu budú klásť od- por pri zavádzaní takýchto legisla- tivných zrád.

Ivan BROŽÍK
Ilustračné foto: internet

Politické strany opustili občanov

Eva ZELENAYOVÁ

Známy výrok, že štáty nemajú priateľov iba záujmy, môže Slovensko z vlastnej výše dvadsaťročnej skúsenosti samostatného štátu iba potvrdiť. Neboli to priatelia, ktorí nám prišli pomôcť zlepšiť ekonomiku, ale zahraniční investori s cieľom zarobiť. Výsledok je zjavný, zo štátu odchádzajú peniaze posilňovať cudzie rozpočty, nie ten náš slovenský. Doma obraciam každé euro odchádzajúce do školstva, zdravotníctva, sociálnych služieb...

V roku 1992 získalo HZDS veľkú podporu voličov preto, že sa chopilo presadzovania národných záujmov Slovenska. V krátkom čase dalo základy samostatnému štátu, no pod tlakom zvnútra i zvonku skončilo svoju éru. Zo štandardných politických strán sa v súčasnosti iba SNS prejavuje ako

strana s národným, kresťanským a sociálnym pilierom svojej politiky. Nech sa akokoľvek Smer-SD usiluje, výsledkom jeho politiky z hľadiska národných záujmov sú čudné mimikry. Smer v minulosti vzbudzoval veľké očakávania v oblasti spätného odkúpenia niektorých strategických spoločností, ale ukazuje sa, že na veľké verejnoprospešné projekty nemá dosť síl. A to nielen v hospodárskej oblasti, kde súkromné spoločnosti profitujú ešte aj na súdnych sporoch so štátom, ale aj v oblasti ľudských práv.

Slovenská republika je permanentne vťahovaná do európskej politiky v princípe zameranej na absolútnu otvorenosť voči všetkým kultúram sveta. Ak sme si na prahu svojej samostatnosti uvedomovali nebezpečenstvo z iredentistickej politiky susedného Maďarska,

v súčasnosti navyše identitu Slovákov ohrozuje aj politika Európskej únie. Diktujú nám odtiaľ najmä v oblasti ľudských práv. Či sa to týka imigračnej politiky alebo vnu-

KOMENTÁR

covania modelov rodovej rovnosti, slovenské pravé či ľavé vlády nekladú tomuto diktátu odpor. Skôr naopak, europoslanci za Smer-SD ako jediní zo Slovenska pravidelne hľadujú za návrhy súvisiace so zavádzaním gender ideológie do národnej legislatívy.

Zo slovenskej politickej scény sa vytrhli strany, ktoré by mali na zreteli zachovanie národnej kultúry, národných tradícií a identity Slovákov.

Už voľby do vyšších územných celkov ukázali, že odvrátenie sa od potrieb ľudí zo strany štandardných politických strán má za následok vzdor. Strana Mariána Kotlebu programom ústretovým voči potrebám ľudí ukázala, čo na Slovensku chýba. Je zaujímavé, že za dvadsať rokov sa nenašlo riešenie povedzme na zvýšenie bezpečnosti občanov, až Kotleba prišiel s návrhom zriadiť domobranu. Niečo podobné odporúčajú policajti okradnutým občanom, ibaže nimi navrhované dobrovoľnícke hliadky nemôžu fungovať bez účinnosti so štátnou políciou.

Chrániť bezpečnosť vlastných občanov, starať sa o rozvoj národnej kultúry a tradícií je povinnosťou štátnych orgánov. Mala by ich k tomu nabádať aj úcta k ústave a zákonom. Ale v slovenskej politike akosi dlhodobo absentuje záujem o vitálne potreby národa. SNS, ktorej by mala byť predovšetkým vlastná pronárodná politika, zlyháva. Vnútorými rozbrojmi oslabuje pôsobenie strany navonok. Ani ostatná výmena lídrov neznamenala vzostup jej preferencií. Po víťazstve Kotlebu v regionálnych vo-

bách sa zdalo, že SNS prekročila hranicu päť percent, ale bola to iba ilúzia. Potvrdili to nielen nasledujúce prieskumy, keď už bolo evidentné, kto je SNS a kto ľSNS, ale aj viacerí znalci, ktorí tvrdili, že si respondenti pomýlili obidve strany. Predseda SNS Ján Danko má síce pekne predstavy o tom, čo by mal štát riešiť, ale na dobrý volebný výsledok strany to nestačí. Nedá sa spoliehať na jedno vystúpenie v televízii raz za pol roka. Život prináša nové a naliehavé témy každý deň a občan potrebuje poznať na ne odpoveď od politikov.

Nízke preferencie súčasných parlamentných strán, okrem Smeru, dávajú jasne najavo, že ich politika neoslovuje voličov. Ľavica sa skonsolidovala tak zásluhou integrácie ľavicových strán, ako aj v dôsledku dlhodobej agónie HZDS a nesúdržnosti SNS. Kotlebova ľSNS cielavedome vyplňa prázdny priestor. A ziskava podporu, lebo dáva jasné odpovede na naliehavé otázky doby. Hoci aj na také jednoduché, že za manželstvo bude strana vždy pokladať len zväzok muža a ženy.

Kde sú noví akože odborníci

Ivan BROŽÍK

Označenie reštrikcia sa ešte pred rokom či dvomi používalo pravdepodobne častejšie ako dnes najpoužívanejšie slovo „Fico“. Myslím tým tie médiá, ktoré si z akýchsi nie celkom vysvetliteľných príčin vracia mienkotvorné. Udalosti uplynulých týždňov však nútia na návrat aj k pragmatickej ekonomickej úvahe. Pred časom vladlo slovo reštrikcia. Bolo to najmä v období záverečnej fázy hospodárskej krízy, tesne pred začiatkom obdobia pomalého, ale predsa len už nespochybniteľného zotavovania sa hospodárstva. Akože odborníci na všetko kričali – potrebujeme reštrikciu, uťahovanie opaskov (akoby sme si ich neťahovali už celé štvrt-

storočie), potrebujeme škrty. Tí, ktorých táto skupina hlásateľov jedinej pravdy nazývala v tom istom čase komunistami alebo – v lepšom prípade – nezodpovednými hlupákmi, tí volali verejne

POZNÁMKA

po uvoľňovaní, teda inak povedané po púšťaní peňazí do obehu. Dôležité však je pripomenúť, že to mali byť už existujúce peniaze. Peniaze na vkladoch, na účtoch, peniaze uložené v investičných projektoch, peniaze investované do rozvoja pracovných miest. Samozrejme, v prvom rade štátne peniaze, pustené napríklad do výstavby diaľnic. Robert Fico v tom období,

bi na jeho zvyklosti naozaj nemeslo verejne zvažoval aj takéto rozhodnutia. Experti a mienkotvorcovia ho za to však mediálne rozdupali ešte viac, ako keď sa sťahoval do nového bytu, a to už je naozaj o čom napísať. Zrazu s tým istým prišiel nový francúzsky prezident – socialista Hollande. No veď nič, aj on je komunist! A keď s tým prišla Železná lady II. Angela Merkelová, vtedy vytiahli, že je to Nemka z bývalej NDR. Dosť biedne argumenty, ale nijako kvalitatívne neprekračovali inak vždy chudobný a niekedy aj veselý disponibilný argumentačný potenciál „pravcovovej“ družiny. A FED a ECB, teda Americká a Európska centrálna banka, medzitým vese-

lo tlačili peniaze. Tam doláre, tu eurá. Reštrikcie boli také masívne, že v obehu bol obrovský nedostatok disponibilných peňazí. Tie sa vždy dajú dotlačiť, aspoň v USA to patrilo po generácii k národnému folklóru. Bohužiaľ, na lacnú cestu sa dala naviesť aj ECB. Teraz je však v obehu nadbytok peňazí, všetci skloňujú slovo deflácia. Prišla však nová guvernérka FED a jej úradujúci partner Draghi v ECB tiež začal brzdiť. Nekryté peniaze by sa emitovať nemali. Mimochodom, to už vie každý študent školy s ekonomickým zameraním. A nielenže by sa nemali tlačiť, ale s ich nadbytkom na trhu treba niečo robiť. A tak ich FED i ECB začínajú masívne nakupovať. Ak v tejto chvíli netušime, za koho peniaze sa tie nákupy uskutočňujú, potom už naozaj môžeme čítať a počuvať aj tých našich mienkotvorcov a nič iné k šťastnému životu nepotrebuje. Len škoda, že nikto nepovie – mylili sme sa. Aj keď „Fico“ je stále ich najpoužívanejšie slovo...

AKO BOLO, ČO BOLO

Môj priateľ Oldo Hlaváček oslávil osemdesiatku. Vôbec na ňu nevyzerá a stále je okolo neho kopec srandy. Práve preto sme ho v psiarskej Císárskej akadémii Marca Aurélia vymenovali za prorektora pre srandu. Jeho kariéra sa nezačínala veselo. V júli 1957 zavítali do Bratislavy najvyšší predstavitelia vtedajšieho moskovského režimu Chruščov a Bulganin a Oldo, študent tretieho ročníka hereckej školy, napísal mame list, v ktorom sa zamýšľal nad tým: prečo je takýto malý národ vlezaný do zadku obrovskej hyene, ktorá nás chodí vyžierať. Napriek tomu neleníme, vytliekavame na námestí a kričime: Nech žijú Bulganin a Chruščov!

List hodil do poštovej schránky. V tom čase bol päťnásť dní ženatý. Ktosi ho musel udať, lebo eštebáci list otvorili a pisateľa zatkli. Pri prehliadke internátnej izby našli rukou písaný Štúrov prejav, ktorý sa budúci herci

učili v rámci javiskovej reči. Darmo im vysvetľoval, že to je Štúrova reč na uhorskom sne. Keď sa priznal, že ho odpísal on, povedal vyšetrovateľ: „Tak, toto zodpovedá tomu

K Oldovým hereckým narodeninám

Peter VALO

všetkému, prečo sme tu!“ Vo vyšetrovacej väzbe mu oznámili, že ani jeho manželka nechce žiť s protisocialistickým živlom, a podstrčili mu list, v ktorom žiada o rozvod. Nastojili, aby ho podpísal. Odmietol. Manželka Božka nevedela o ničom. O jeho uväznení sa dozvedela až po mesiaci. Sudcovia chceli vyrobiť exemplárny prípad. Keď obhajca povedal, že to boli len také mladistvé myšlienky, rozreval sa prokurátor: „Že myšlienky?! To ho neospravedľňu-

je. Doba je taká, že čo chvíľa budeme vedieť aj to, čo si kto myslí, a budeme trestať ľudí aj za ich myslenie.“

Okresný súd, ktorému predsedala Alžbeta Tratnerová,

vi. Rozhovor bol krátky. Povstalec a člen ÚV KSS Bagar ho ukončil slovami: „Pod, veď si herec! Doštuduj! Nebudeš predsa robiť na valci!“

Andrej Bagar bol veľkory-

sý. A nebolo to prvý raz. Gustáv Valach robil po prechode frontu hlásateľa vo vládnom rozhlase v zahraničí. Po návrate do Bratislavy sa náhodou stretol s Bagarom, ktorý sa ho opýtal, či nechce ísť do divadla. Valach prikývol. V SND začínal s dvomi veršami v Shakespeareovi...

Nuž položíme si otázku, prečo presvedčený komunist Bagar pomohol ľuďom z druhej brehu? Žeby si spomenul na dni, ktoré prežil vo väzni- ci viedenského gestapa? Niek-

dajší tajomník Alexandra Macha a neskôr konzul vo Viedni Jozef Slivka spomínal, čo urobilo Slovensko pre Bagarovu záchranu. A Bagar vedel, že za neho intervenoval vyslanec v Berlíne Matúš Černák, i to, koľko husí poslali z bohatej Bratislavy do hladujúcej Viedne za jeho vykúpenie, a tiež, že mu život nezachránili odbojári, ale ľudia, ktorí boli pri moci. Podľa všetkého ich viac zaujímal talent človeka ako jeho politické presvedčenie. Napokon, vďaka nim mohol po návrate fungovať pod pseudonymom Minárik v rozhlase a režimovať v divadle. Bagar bol tvrdý komunist, ale ani on nedopustil, aby mu politika, pomsta či stranícka poslušnosť zatemnili mozog. Aj je zásluhou neprišlo Slovensko o dvojicu zaujímavých hercov. Pri takýchto úvahách si zvyknem spomenúť na vetu frontového stíhača Fera Hanovca, ktorú som použil ako motto v mojej knižke Zabíjal som štát: „Človek sa s človekom dohodne, ak mu v tom nezabrání ideológia.“

NÁZOR

Nedávno mi kamarát dal do pozornosti ostré slová slovenského regionálneho politika o politickej situácii na Ukrajine v súvislosti s tamojšími násilnými demonštráciami. Ďalšie riadky píšem bez ohľadu na sympatiu, resp. opačný postoj k tomuto politikovi. Po priateľovom upozornení som si spomenul, ako som bol v nášho východného suseda pred viacerými rokmi druhýkrát. Zo Slovenska som vtedy odišiel tesne pred našimi parlamentnými voľbami.

„Pupok sveta“

Mikuláš Dzurinda a celá opozícia hovorili, že na Slovensko sú sústredené pohľady všetkých štátov sveta. Počas môjho niekoľkotýždňového pobytu v ukrajinskom hlavnom meste Kyjev som sa vôbec nikde nezozvedel, ako sa slovenské celoštátne voľby skončili, ktorá strana dostala koľko hlasov, kto sa stal predsedom našej vlády, aké zmeny nastali na Slovensku – v krajine bezprostredne susediacej s takmer päťdesiatmiliónovou Ukrajinou. Pre Slovenskú republiku to pritom bol mimoriadne dôležitý volebný rok. Vladimír Mečiar a HZDS odvtedy viac nevľádli.

Po niekoľkých rokoch som pochopil viac. Na Kryme sa ma mladá Kyjevčanka opýtala, koľko má Slovensko obyvateľov? Po mojej odpovedi reagovala: Klasno! Čo je štýlový výraz pre označenie zaujímavé, pozoruhodné... Počet obyvateľov Slovenska bol skoro taký, aký je počet obyvateľov Kyjeva s predmestiami. Vzápätí sa ma spýtala: A koľko obyvateľov má hlavné mesto Bratislava? Po mojej odpovedi uzavrela, že to je takmer toľko, ako má kyjevské sídlisko. Zaujímalo ju, či sa navzájom poznajú všetci Bratislavčania a či sa pozná aj väčšina ľudí na Slovensku? Na našom Slovensku si však myslíme, že sme pupok sveta. Čudujeme sa, pretože o Slovensko v zahraničí malý záujem?

Viliam KOMORA

JEDINÁ OTÁZKA pre

Rastislava KLUČÁRA,
predsedu predstaviteľstva
SEM Modra

• **V Slovenskej ľudovej majolike Modra (SLM) pracujete iba niekoľko mesiacov, aká je v družstve aktuálna situácia?**

SLM je družstvo, ktoré má v súčasnosti tridsaťtri členov, z toho dvadsať ich v podniku priamo pracuje. Zamestnanci sú teda zároveň majitelia. Ekonomická situácia je však neútešná. Po prepade trhu v rokoch 2008 – 2009 sa družstvo ocitlo v problémoch, ktoré sa s ním vlečú dodnes. Dospelí sme k situácii, keď hrozí zánik tejto tradičnej výroby. Ručná výroba v časech robotizácie nie je nijaký „bombu kšeft“. Ručne točený a maľovaný hrnček nemôže svojom cenou konkurovať hrnčekom z automatickej výrobných linky. Z ekonomického hľadiska je však podnik posudzovaný ako každá iná firma. Daňové a odvodové zaťaženie je také isté, hoci podmienky výroby sú oveľa zložitejšie. Musíme si uvedomiť, že nám zanikajú tradičné remeslá. To, že hrozí zánik Slovenskej ľudovej majoliky, znamená, že hrozí zánik živej kultúrnej tradície slovenského národa.

Dušan MIKOLAJ

Kritizovaný Hupsov šlabikár Lipka sa nevedno ako dostal do škôl

V triedach sa vraj objavil podvodom

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archiv SNN

Koncom minulého roku vyvrcholila diskusia okolo nového Hupsovho šlabikára Lipka. Vynútila si zriadenie pracovnej komisie, ktorá mala ministrom školstva odporučiť riešenie. Najväčšími kritikmi nového šlabikára sa stali cirkevné školy. V pracovnej komisii ich zastupovala Mgr. Viera KYSELICOVÁ, riaditeľka Arcidiecézneho školského úradu v Bratislave. Požiadali sme ju o rozhovor.

• Aké bolo zloženie komisie?

Tvorili ju zástupcovia vydavateľa, autorov, pedagógov, rodičov, cirkvi, poslanec NR SR a pracovníci ministerstva školstva.

• O čom ste diskutovali?

Zaujímalo nás, prečo školy nedostali Šlabikár Lipka, ktorý si objednali a o ktorý bol najväčší záujem, ale bez akéhokoľvek upozornenia a vysvetlenia dostali do škôl obsahovo úplne nový šlabikár pod názvom Hupsov šlabikár Lipka. Šlabikár Lipka sa používa približne v polovici základných škôl.

• V čom sa líši Šlabikár Lipka od Hupsovho šlabikára Lipka?

Na tento rozdiel ako prvý upozornil riaditeľ Základnej školy sv. Františka z Assisi Mgr. Ján Horecký – úplne nový obsah, nová koncepcia a nová filozofia.

• Ako sa dostal Hupsov šlabikár Lipka do škôl?

V marci minulého roku končila schvaľovacia doložka trom šlabikárom, ktoré sú dotované rezortom školstva. Bolo potrebné podpísať licenčnú zmluvu na ďalšie obdobie. A jedna z autoriek Šlabikára Lipka, ktorá mala najväčší podiel na jeho tvorbe, ju odmietla podpísať. Vydavateľ teda nemohol tento šlabikár vytláčať a distribuovať do škôl.

• Dozvedeli ste sa, aké pohľadky viedli autorku, aby nesúhlasila s ďalším vydaním šlabikára? Je to dosť neobvyklé, aby autor – spoluautor – nesúhlasil s ďalším vydaním svojho diela?

Mgr. Viera KYSELICOVÁ

Nedožvedeli sme sa. Sucho nám oznámili, že ide o obchodné tajomstvo. A takisto sme sa nedozvedeli, prečo sa zainteresovaní nepokúsali rokovať so skúsenou autorkou Šlabikára Lipka PaedDr. Alžbetou Hirkovou o ďalšej spolupráci vzhľadom na dlhoročnú spokojnosť verejnosti so šlabikárom. Celé toto obdobie od marca do začiatku školského roka sprevádzal chaos. Dokonca ešte v auguste dostali školy od vydavateľa email, že Šlabikár Lipka už nebude vychádzať, a vzápätí správu, že Šlabikár Lipka dostanú. A dostali, ale Hupsov... Prekvapuje aj skutočnosť, že Hupsov šlabikár Lipka bol podľa informácií zástupcov Vydavateľstva Aitec, s. r. o., pripravovaný do tlače tri roky a mal ísť na voľný trh, ale odra-

zu vydavateľstvo dostalo možnosť prihlásiť sa do narýchlo vypísaného výberového konania a ako jediný účastník aj zvíťazilo. Zaujímavá je aj okolnosť, že jednou z autoriek nového šlabikára je Mgr. Zuzana Hirschnerová a zrejme náhodou šéfredaktorom vydavateľstva je Mgr. Walter Hirschner. Navyše, ani jeden z deviatich lektorov nového šlabikára nelektoval Šlabikár Lipka. Nedozvedeli sme sa prečo.

• Prekázala filozofia a obsah Hupsovho šlabikára Lipka len učiteľom cirkevných škôl? Koľko základných cirkevných škôl je na Slovensku?

Na stretnutí zástupkyňa štátnych škôl niekoľkokrát upozornila, že pedagógovia tento fakt, že školy dostali Hupsov šlabikár Lipka bez akéhokoľvek upozornenia na zmeny, nazvali podvodom. Obálka dvoch dielov šlabikára je síce na prvý pohľad totožná so Šlabikárom Lipka, ale má úplne nový obsah, novú koncepciu a novú filozofiu. Učiteľky, ktoré mali pripomienky k filozofii a obsahu šlabikára, médiá obvinili z toho, že sú netvorivé. Zástupca rodičov vyjadril svoj nesúhlas s Hupsovým šlabikárom asi týmito slovami: „Škriatok Hups symbolizuje nevychované dieťa, ktoré môže všetko, ktoré nikým nie je usmerňované a zničené nesie žiadnu zodpovednosť a ktorému na konci treba dať poriadne na zadok.“

• Je záujem rodičov dávať deti do cirkevných škôl?

Cirkevných základných škôl na Slovensku je vyše stopäťdesiat. Naše školy prijímajú deti nielen z katolíckych rodín, ale i deti

iného vierovyznania alebo bez vyznania, ak sú žiaci a rodičia uzrozumení s katolíckym zameraním školy a sú ochotní sa zúčastňovať na celom programe školy či školského zariadenia. Naše školy majú kvalifikovaných učiteľov, sú vybavené modernými vyučovacími pomôckami, poskytujú kvalitné vzdelávanie, sú konkurencieschopné voči ostatným školám. V rámci rôznych monitorovaní škôl sa umiestňujú na popredných miestach. Takisto vysoko ich hodnotí aj Štátna školská inšpekcia. Veľmi sa tešíme, že záujem rodičov zapísať do našich škôl svoje deti z roka na rok rastie a prevyšuje naše kapacitné možnosti.

• Čím si to vysvetľujete?

Myslím si, že to súvisí najmä s tým, že v našich školách sa kladie väčší dôraz na výchovu než v štátnych školách. Povinným predmetom je katolícke náboženstvo a v nemalej miere je pozitívnym výchovným prínosom účasť žiakov na svätých omšiach, duchovných obnovách a rôznych ďalších duchovných podujatiach, ktoré tieto školy organizujú, a samozrejme prítomnosť kňazov. Naši zamestnanci škôl berú svoju prácu ako misiu, službu, a to cítia i deti, žiaci, rodičia...

• Minister školstva napokon rozhodol, že text o rozvedenej rodine musí vydavateľ v šlabikári nahradiť. Stačí to?

Samozrejme že nie, pretože problémom nebol len tento text a jeho odstránením sa nevyriešil problém obsahu a filozofie šlabikára, ktorý v školách už plní svoj úlohu.

My sme žiadali Hupsov šlabikár Lipka stiahnuť zo škôl, pretože bol školám nanútený podvodom. Pre väčšinu pedagógov, rodičov i odborníkov z oblasti psychológie je práve z dôvodov novej koncepcie, obsahu, textov, grafického spracovania neprijateľný.

Hupsov šlabikár Lipka dostal schvaľovaciú doložku len na jeden rok. Viem, že mnohí učitelia poprosili PaedDr. Alžbetu Hirkovú, aby pripravila za ten čas nový šlabikár a prihlásila sa do výberového konania. A veríme, že uspeje.

Drahoslav MACHALA

Poklony zlatému teliatu bulváru

Médiá na Slovensku, jedno či printové alebo elektronické, dosiahli svetový primát. Vo väčšine západných aj stredo- európskych krajín je bulvarizácia súčasťou mediálneho sveta. Lenže jej rozsah aj dosah je presne ohraničený a vymedzený trhom a záujmom obyvateľstva. Obvykle sú na celoštátnej úrovni v každej krajine jedny alebo dvojice bulvárne noviny. Lenže Slovensko ako laboratórium všetkých pokusov a experimentov v Európe dospelo do takej úrovne, že sa medzi Tatrami a Dunajom blížieme k unikátnemu primátu: k bulvárnej totalite. Okrem vyslovene bulvárnych plátok, ktoré si ľudia kupujú na čítanie do autobusu aj do vlaku, sa v bulvarizácii predhávajú a súperia v nej aj tzv. mienkotvorné denníky SME a Pravda. Nemôžu totiž zaošťať, lebo všemocný trh im diktuje podmienky toho, čo sami založili. V tejto tendencii sú vedenia redakcii schopné zbaviť sa akýchkoľvek zábran, poprieť zmysel vlastnej existencie, teda plnenia úlohy šírenia objektívnych informácií.

Bulvár je všemocný. Nezreli a podkupní novinári, ktorých na páse produkujú takzvané mediálne školy (naposledy vznikla Fülleho a Chmelárovej Akademie médií!), sa bulváru klaňujú ako zlatému teliatu. Majitelia chcú v novinách aj v televíziách a v rádiách čítanosť, počúvanosť, ale najmä predajnosť. Z novin a elektronických kanálov sa valí duchovná prostitúcia. Priehľadne sa preferu-

tajú pocity úzkosti, lebo sa sami nevedia vyrovnáť nielen so stratou práce, ale najmä s celkovou bezvýchodiskovosťou spoločnosti.

Ďalšou typickou črtou médií na Slovensku sa stala jednostrannosť. Spôsob, akým súčasne elektronické aj printové médiá vnucujú spoločnosti prijímanie informácií, sa blíži k tomu, čo sme tu zažívali v roku 1988. Aj vtedy všetky vychádzajúce noviny v zásade prinášali jednofarebné odtlačky skutočnosti a až na výnimočné prípady zväčša zastierali skutočnosť stav vecí. Jednostrannosť RTVS, ale aj Markízy, dospela do štádia, ktoré pripomína rozkladný, hnilobný protispoločenský proces. Opäť ako v novembri 1989 počujeme na ulici nespokojných ľudí kričať heslá o potrebe dialógu. Situácia pred dvadsiatich piatich rokov sa opakuje! Frustrácia slovenských občanov narastá aj preto, lebo verejnoprávna inštitúcia, ktorá má v zákone napísané, že má povinnosť pôsobiť ako národná, kultúrna a vzdelávacia inštit-

túcia, plní si úlohy voči slovenskej kultúre a voči pestovaniu historického povedomia, tieto zákonné povinnosti ignoruje. Koná vedome protizákonne! Navyše programami, ktoré vysiela, uráža národné cítěnie Slovákov, teda šíri aj zvyšuje tichú nenávisť medzi etnikami. Dôkazom takejto jednostrannosti je dlhodobé vysielenie relácie Pod lampou, v ktorej si úzka skupinka tzv. intelektuálov osobuje právo vytvárať jednostranný obraz o slovenskej spoločnosti. Z tejto verejnoprávnej inštitúcie, z jej vzdelávacích kvízov sa nedozviete nič zo slovenskej histórie, zámerne sa v nich vynechávajú významné slovenské osobnosti, degraduje sa európsky význam slovenských historických osobností. Naopak, z úst moderátorov aj redaktorov počujeme samé znevažujúce sudy. Preto kým nedostanú v RTVS priestor aj ostatné, najmä vlastenecké intelektuálne sily a Matica slovenská, považujeme takýto stav za stav totalitný, kde prúd jednostrannosti prináša do spoločnosti vysoké napätie, veľkú nespokojnosť, ktorá frustrovaných slovenských občanov privedie k protestom až na ulicu, tak ako sa to už stalo v prípade kauzy Rádia Viva. Čas na nápravu vo verejnoprávnej RTVS sa kráti!

Starostovia miest a obcí začínajú pracovať – na svojej zvoliteľnosti Komunálky sa blížia, aktivít pribúda

Ivan BROŽÍK - Ilustračné foto: internet

Idú nám v mestskej časti zrekonštruovať amfiteáter. Výtržníci ho vypálili ešte v roku 2010. V roku 2014 sú komunálne voľby a nám zrazu idú zrekonštruovať amfiteáter. Nepripomína vám to niečo? Neprišli alebo nechystajú sa práve do vašej obce vodári, plynári, asfaltéri, chodníkari a iní skrášľovatelia?

Slovenské obce a mestá zrazu nečakane zbohatli. Bratislava ide konečne po rokoch zrekonštruovať starý most cez Dunaj, budovať električkovú trať do Petržalky a prišlo aj na opravu električkovej trate na hlavnú stanicu. Takto sa dlho očakávané projekty „konečne“ spúšťajú takmer v každom meste a v každej obci Slovenska. Tam, kde nič nevydumali, hovoria aspoň o výstavbe cyklistických trás. To všetko má byť hotové do konca októbra 2014. A prečo práve dovtedy? Nuž, vtedy sa začína ostrá volebná kampaň v komunálnych voľbách.

PASÍVNI ODSÚHLASOVAČI

Každé mesto či obec má svoje zastupiteľstvo. Tomu zo zákona náležia tieto úlohy a práva: Určovať zásady hospodárenia a nakladania s majetkom obce a s majetkom štátu, ktorý užíva, schvaľovať najdôležitejšie úkony týkajúce sa tohto majetku a kontrolovať hospodárenie s ním, schvaľovať rozpočet obce a jeho zmeny, kontrolovať jeho čerpanie a schvaľovať záverečný účet obce, rozhodovať o prijatí úveru alebo pôžičky, o prevzatí záruky za poskytnutie návratnej finančnej výpomoci zo štátneho rozpočtu, schvaľovať územný plán obce alebo jeho časti a koncepcie rozvoja jednotlivých oblastí života obce... Samozrejme, tých oprávnení je ešte viac, ale tieto sú z pohľadu občana najdôležitejšie. Ak poslanci zastupiteľstiev len nečinne dvíhali ruky pri

schvaľovaní rozpočtov, ak poplatne „pretláčali“ netušené závery svojich starostov a primátorov, potom sú spolupáchateľmi skutku, ktorým súhlasili, že jednotlivci si za obecné peniaze odvedie svoju celoročnú volebnú kampaň s kumuláciou na jeseň. A ďalšie štyri roky budú rokmi riešenia dlhov, záväzkov a iných povinností.

ZÁKON JE JASNÝ

Na Slovensku to roky viac ako eufemisticky nazývame šafárením. Do úvahy však prichádza aj iná kvalifikácia – spáchanie trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa (§ 326 Trestného zákona). Tento trestný čin spácha verejný činiteľ, ktorý v úmysle

spôsobiť inému škodu alebo zadvážiť seba alebo inému neoprávnený prospech vykonáva svoju právomoc spôsobom odporujúcim zákonu, prekročí svoju právomoc alebo nesplní povinnosť vyplývajúcu z jeho právomoci alebo z rozhodnutia súdu. Vtedy sa potrestá odňatím slobody na dva roky až päť rokov. Starostovia a primátorovou zodpovednosťou – a teda povinnosťou – je aj dbať na vyrovnané hospodárenie počas celého volebného obdobia. A ak sa verejný činiteľ dopustí trestného činu zneužívajúc na to svoje postavenie, zamestnanie, funkciu, prístup k zdrojom a dôveru, ktorá mu bola zverená, potom môže ísť aj o iné trestné činy.

PRVÉ HUSLE

Občania si zvykli, že sú nanajvýš tak komparzom v hrách veľkých tohto sveta. Občan Miro Ščibrany, ktorý verejne publikuje svoje občianske pripomienky k činnosti samosprávy – mimochodom, práve tej s tým vypáleným amfiteátrom – je známy bloger, ale aj autor viacerých nesúhlasných argumentácií proti takpovediac jednotnej politike starostov a prednostov. Aj on tvrdí, že všetko je formálne v zákonomnom poriadku, ale... Koniec koncov, kto je povolanejší ako niekdajší autor decentralizácie verejnej správy na Slovensku Viktor Nižňanský? „Mám pocit, že na Slovensku sa k moci dostávajú vplyvní ľudia, ktorí ju chcú využiť vo svoj prospech, hlavne na samosprávnej úrovni,“ povedal Viktor Nižňanský z historického hľadiska nie až tak dávno. A Miro Ščibrany v jednom z blogov dodáva: „Tragédiou sú ľudia, ktorí chcú v (komunálnej) politike zarobiť.“

IBA MÝTY

Politológ Ivan Rončák v eseji Štyri mýty komunálnej politiky pripísal veľkú časť viny za nie najlepšie fungovanie komunálnej politiky nám voličom a našim štyrom mýtom: „Dobrý poslanec je ten, ktorý sa stará, dobrý starosta je ten, ktorý pre obec vybaví, politická príslušnosť v miestnej politike nehrá úlohu, dobrý človek rovná sa automaticky dobrý poslanec. Miro Ščibrany dodal aj piaty mýtus: „Šikovný podnikateľ/managér musí byť dobrý poslanec/starosta.“ A manažerske záznaky sa nám zrazu začali sypať z oblohy bez ohľadu na to, že ak si všetci dobre spomíname, „ani vlni neboli peniaze, iba dlhy“. Komunálne voľby sa, vážení čitateľa a občania, nezačnú v novembri. Začali sa totiž už počas schvaľovania tohtoročných obecných a mestských rozpočtov. A na to o desať mesiacov nesmieme zabudnúť.

POZNÁMKA

Redakcia Slovenských národných novín sa ospravedľňuje všetkým slušným čitateľom za slová v titulku, ale je to skutočne originálny prevzatý citát z depeši diplomatickej pošty Spojených štátov amerických. Máme dôkaz – server youtube zverejnil nahrávku, v ktorej, okrem iných myšlienok a vyjadrení, zaznel. „Nehovorím, že nie je autentická,“ komentovala nahrávku hovorkyňa rezortu americkej diplomacie Jen Psaková.

„F**k the EU“, tak nás vidia USA

Pre tých, ktorí nevedia po anglicky, dodáme, že v slovenskom a ešte veľmi slušnom preklade ide o čosi také ako – s prepáčením – kašľať na Európsku úniu s použitím neslušného slova.

Toto je príčinou nášho rozhorčenia a toto je ďalším dôkazom toho, ako zahraničná politika USA vníma svojich svetových partnerov. To však ešte nie je všetko. Američania si napríklad susednú Ukrajinu vyhlásili zrejme za oblasť svojich záujmov, čo je tradičný krok v ich medzinárodných vzťahoch. „Radia“ ukrajinským predstaviteľom, tým, proti ktorým bojujú státisíce demonštrantov už mesiace, s kým majú rokovať, koho môžu prípadne angažovať do okruhu budúcich prevolovaných mocných a na koho sa má prezident Janukovič vykašľať. V prípade nami sledovanej správy je to konkrétne a zas – Európska únia. Aby sme jej dodali ešte väčšiu váhu, doplníme, že nahrávka zaznamenala konverzáciu medzi vysokopostavenou americkou diplomatkou Victoriou Nulandovou (štátna tajomníčka ministerstva zahraničných vecí USA) s americkým veľvyslancom na Ukrajine Geoffreym Pyattom. Výrok v titulku patrí pani štátnej tajomníčke vlády USA. Informácia je verifikovaná aj britskou agentúrou Reuters. Reuters tiež pripomenul, že Nulandová radí veľvyslancovi na Ukrajine, že súčasný líder státsicovej opozície Vitalij Kličko by nemal „fungovať v akejkoľvek novej vláde v krajine“. Podľa toho istého zdroja štátna tajomníčka Nulandová a veľvyslanec Pyatt diskutovali o stratégiách práce s tromi hlavnými postavami ukrajinskej opozície – Kličkom, ministrom pre ekonomiku Arsenijom Jaceňukom a krajne pravicovým nacionalistom Olehom Ťahnybokom. Nulandová sa vyslovila za to, aby sa do politického riešenia v Kyjeve zapojila OSN a zároveň obišla Európska únia. Naše noviny pravičidelne pripomínajú všetkým „širitelom demokracie“ na Slovensku, že prílišné a nekritické obdivovanie všetkého „made in America“ u nás nie je ničím iným ako absolútnou podriadenosťou sa Moskve za bývalého režimu, ktorý je – právom – všetkým označovaný ako nedemokratický. Žiaľ, ide asi len o hádzanie hrachu na stenu.

Helga Schmidová, zástupkyňa predstaviteľky európskej diplomacie Catherine Ashtonovej, sa v súvislosti s nahrávkou verejne sťažuje na americkú kritiku, podľa ktorej Európania nepodporujú sankcie voči jednotlivcom z Ukrajiny v reakcii na násilie voči protivládny demonštrantom.

(ib)

Nie výhovorky, ale čísla a presné údaje orientujú ľudí v hospodárstve

HDP je akoby teplomerom ekonomie

Jaroslav HUSÁR

Všetci sme sa v základnej škole učili fyziku. Ekonomiu nie, aj keď ju potrebujeme každý deň. Len čo sa vyberieme na nákup, vojdem do obchodného domu a zbadáme tisícky tovarov, niektoré vložíme do nákupného košíka a pri pokladni platíme peniazmi či kartou, už sme uprostred ekonomie. Média i ekonómia častejšie hovoria o hrubom domácom produkte (HDP), v ktorom sa konkrétne tovary stratia. HDP sa v tzv. makroekonomike priam uctieva, najmä politici sa pri tomto pojme priam vyžívajú...

Ani takmer po osemdesiatich rokoch od definovania pojmu hrubý domáci produkt (HDP) teória ani prax ho rovnako nechápu a nevyužívajú na prospech občana. Preto treba objasniť jeho podstatu či význam, aby aj čitateľ si uvedomil jeho potrebu.

HOSPODÁRSKY ORGANIZMUS

Len preto, že vieme, aká má byť teplota zdravého ľudského tela, vieme, čo máme robiť, ak taká nie je. HDP je z rodu pojmov, ktoré merajú ekonomiku, jej fungovanie, dáva odpoveď na vážne otázky ekonomického života: ako sa ekonomike darí, aký má cieľ, koľko vyrobí a koľko spoločnosť spotrebuje, ale najmä, kedy je ekonomika v rovnováhe a ako človek využíva ekonomické zdroje. Význam HDP spočíva v tom, že meria hodnotu výroby ekonomiky, finálnych tovarov a služieb. HDP je finančným súhrnom rôznych makroekonomických veličín, ktorých výber do tejto hodnoty stanovuje veda – makroekonómia v rôznych definíciách. HDP teda poskytuje rôzne pohľady do útrob ekonomiky. Ako súhrnný

C – výdavky obyvateľstva	9 079	C – výdavky obyvateľstva	9 079
I – výdavky na investície	2 215	S – úspory	1 799
G – výdavky vlády	2 479	T – príjmy z daní	2 130
X – M – netto export	-765		
HDP	13 008	HDP	13 008

agregát skrýva obrovské množstvo reálne uskutočnených ekonomických procesov zobrazených vo finančných tokoch. Aby ekonómia zistili ich veľkosť, spočítajú výdavky obyvateľstva, výdavky podnikov, výdavky vlády a export a odpočítajú výdavky na import. Pre kontrolu jeho hodnoty spočítajú výdavky obyvateľstva, úspory podnikov a domácností a príjmy z daní. Hodnoty by sa mali rovnať.

ROVNOVÁHA EKONOMIKY

Takto definovaná a chápaná užitočnosť HDP dáva nový, významný pohľad na ekonomiku. Dovoľuje vypočítať jej rovnováhu. Predovšetkým tá má zaujímať občana a vládu.

Pre názornosť si pozrime priloženú tabuľku. Sú v nej údaje z ekonomiky USA z roku 2006, lebo ich spôsob výpočtu je naj-

dokonalejší a aj obsah veličín v nich obsiahnutý najviac zodpovedá makroekonomickej teórii a poskytuje zaujímavé závery.

Súčet hodnôt na ľavej strane tabuľky aj hodnôt na pravej strane tabuľky dáva hodnotu hrubého domáceho produktu USA – ten je 13 008 biliónov amerických USD. HDP sa však skladá z rôznych veličín. Je logické porovnať úspory s výdavkami na investície, teda $(S - I) = -416$; rovnako je dôležité zistiť stav rozpočtu vlády $(T - G) = -349$ a porovnať aj export a import, teda $(X - M) = -765$. Dospejeme k zaujímavému záveru: Spojené štáty americké už v roku 2006 mali obrovské dlhy a vieme, ktoré sektory neúmerne zadlžovali krajinu – bol to zákrmný, vládný sektor a sektor zahraničia. Zistili sme druhy či charakter dlhov, čo mnoho ekonómov, najmä u

nás, akosi mieša dokopy alebo aspoň neurobí ich zreteľnými. Ak by sme takto postupovali ďalej do minulosti, prišli by sme na to, že v roku 2003 boli USA na tom lepšie ako v roku 2006. Súkromný sektor vykázal prebytok úspor nad investíciami vo výške 10 biliónov USD. Túto čiastku však využili na financovanie rozpočtu vlády a nie na ekonomický rozvoj súkromného sektora, hospodárska politika USA nevyužila prebytok úspor v roku 2003 efektívne, lebo v roku 2006 aj v roku 2008 vznikli v ekonomike tri obrovské deficity. Získali sme konkrétne a potrebné znalosti o hospodárskej praxi USA.

ČISTÉ ÚČTY

Takéto bázičné výpočty musia urobiť tvorcovia hospodárskej politiky a poskytnúť ich občanovi, aby videl smerovanie hospodárskeho vývoja a najmä hospodárenie i rovnováhu ekonomiky. A to je práve to, čo má občan vedieť a požadovať od vlády. A ešte vidieť účet vlády a účet domácností. Teda nie neustále výhovorky terajšej vlády na predchádzajúcu, ale riešenie konkrétneho ekonomického problému, ktorý dokáže identifikovať „ekonomický mikroskop“, teda HDP.

Veľká skupina ekonómov EuroGroup identifikovala krízu v USA práve už v roku 2006 a nie až v roku 2008, čo nám tvrdia vlády a médiá. Na súčasnom stupni civilizácie stačí, aby základné poznatky z ekonomie dostal občan už na základnej škole. Vlády potom nemusia kamuflovať a čarovať s tým, kto spôsobil dlh.

Autor je profesorom ekonomie.

Vôľa a práca sú cesta, ako rozvíjať obraz potrebnej a váženej ustanovizne

Matica nesmie byť ako Vajanského Suchá ratolesť

Ministrom kultúry bol Marek MAĎARIČ už počas prvej vlády Roberta Fica v rokoch 2006 až 2010. Od roku 2012 túto funkciu zastáva opäť. Na kultúru hľadí ako na jednu z vecí, ktorá dáva životu zmysel. Zdôrazňuje: „Ak by sme kultúru nemali, boli by sme chudobnejší nielen duchovne, ale aj materiálne. Treba si uvedomiť, že kultúra peniaze nielen tróvi, ale i vytvára. Dáva okrem iného aj množstvo pracovných príležitostí. Berme ju ako investíciu, ktorá sa vracia duchovne aj materiálne.“

Zhovárал sa Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: Maroš M. BANČEJ

• **Svojho času ste povedali, že aj bez kultúry sa dá prežiť, ale aký by to bol život? V čom vidíte v tomto čase najväčší problém slovenskej kultúry?**

Kultúra je jedna z vecí, ktorá dáva životu zmysel. Bez nej by sme sice nezomreli od hladu, a teda by sme fyzicky prežili, ale naozaj – aký by to bol život? Kultúra z nás robí ľudí, teda je to nadstavba, ktorá nás odlišuje od iných tvorov. Jasné, na to, aby sme ju mohli mať, treba mať isté danosti, či už sme v pozícii tvorcov alebo prijímateľov kultúry. Potrebné sú aj prostriedky na jej šírenie, a teda i financie. Slovenská kultúra sa neustále rozvíja, je bohatá v zmysle svojho obsahu a poslania. Vychádza množstvo kníh, aké by v minulosti vyjsť nemohli, po chudobných rokoch slovenského filmu sa dnes nakrúcajú a sú aj oceňované nové diela. Obnovovanie pamiatok sa nám môže zdať pomalé, no z druhej strany pri ich celkovom počte v rámci územia štátu postupujeme systematicky a mnohé vzácne veci sa podarilo zachrániť. Takže podľa mňa kultúra sa rozvíja a aby bola lepšia, musíme nastaviť pohľad na ňu tak, aby nebola len nadstavbou, ale aj podstatou, ktorá naplňuje životy ľudí.

• **Podľa príkladov zo zahraničia aj u nás by kultúre pomohol vhodne nastavený nový zákon o sponzoringu. Vyvíja MK SR aktivitu v tejto oblasti?**

Zákon o sponzoringu je jeden z možných nástrojov. Na konci januára sa konalo zasadnutie Rady vlády SR pre kultúru aj s prítomnosťou ministra financií. Na programe bola stratégia rozvoja kultúry do roku 2020. Stratégia načrtáva strednodobé opatrenia, na ktorých by sa malo pracovať. Jednou z oblastí je aj financovanie kultúry, a teda i zákon o sponzoringu. Minister financií povedal, že nie je proti, ale treba myslieť aj na iné strategické oblasti, ako sú školstvo či zdravotníctvo. V súčasnos-

ti pracujeme na zákone o fonde pre umenie, čo je zásadná vec. Ak sa nám prostredníctvom tohto zákona podarí zdvojnásobiť financie pre umeleckú sféru, pokročíme ďalej správnym smerom. Až keď dokážeme presvedčiť, že vynaložené peniaze nie sú len na strovenie, ale sú dobrou investíciou, môže nasledovať zákon o sponzoringu. Netreba však zabúdať na to, že veľkým hráčom v oblasti spolufinancovania kultúry už nie je len štát, no sú to aj samosprávy od obcí až po samosprávne kraje. Aj tam musí vzniknúť tlak, aby pustili do kultúry viac peňazí.

• **MK SR spolupracuje so Stredoeurópskou nadáciou a s veľkou súkromnou firmou na ambicióznom programe Pro Libris na podporu mladých literátov. Existujú aj ďalšie aktivity na podporu literatúry?**

Svojho času sme dokázali presvedčiť ministerstvo financií o správnosti zníženia DPH z predaja kníh na súčasných desať percent, čím sme chceli podporiť literatúru. To bol jeden z postupných krokov. Keď sa nám neskôr podarilo získať sponzorskú podporu pre program Pro Libris, bol to ďalší krok, ktorý je na prospech slovenskej literatúry. No v porovnaní s inými oblasťami kultúry sme vnímali akoby istý dlh voči pôvodnej slovenskej literatúre a aj preto už tento rok bude ministerstvo kultúry organizovať Dni slovenskej literatúry, ktoré potom majú byť každoročnou aktivitou. Tiež sme podstatne zvýšili v grantovom systéme rozpočet na vydávanie pôvodných kníh. Takisto sme zvýšili rozpočet Literárneho informačného centra na program Slovia, teda na preklady slovenských diel do iných jazykov, a budeme viac financovať našu účasť na knižných veľtrhoch.

• **V akom štádiu je proces digitalizácie kultúrneho dedičstva?**

Okolo digitalizácie boli rôzne debaty a spory, ktoré ju zdržali. V súčasnosti však už proces reálne prebieha a podarilo sa nám, aby nijaké peniaze od EÚ neprepadli, technológie sú nabehnuté a pracujú. Ide o to, aby podstatná časť nášho kultúrneho dedičstva bola prístupná v elektronickej forme celej verejnosti. Predtým ako sa konkrétne diela dostanú do digitalizácie, mnohé musia byť ošetrované, revitalizované či reštaurované. Máme na to časový harmonogram, ktorým sa musia riadiť všetky inštitúcie.

• **Bývalý Domov slovenských spisovateľov v budmerickom kaštieli je už takmer zabudnutá téma. Je kaštieľ odsúdený na nenápadné chátranie, alebo je to inak?**

Môj zásadný postoj sa nemenní. Kaštieľ v Budmericiach má svoju podstatu v troch princípoch – symbolickom, praktickom a ekonomickom. Symbolicky v tom, že je to súčasť našej kultúry svojom šesťdesiatročnou tradíciou, ktorú treba oživiť. Prakticky má byť aj naďalej domovom pre tvorivú obec nielen literátov, ale pre umelcov zo všetkých oblastí kultúry. Ekonomický princíp je o tom, že treba investovať prostriedky na rekonštrukciu objektu. Máme už hotovú projektovú dokumentáciu, čo je základ. Po debatach s ministrom financií to vidím tak, že už tento rok by sa mohla po súťaži na dodávateľa prác začať samotná rekonštrukcia. Po jej dokončení by mal kaštieľ ostať pod ministerstvom kultúry ako účelové zariadenie pre kultúrne inštitúcie na rôzne akcie a cez umelecké fondy pre jednotlivých tvorcov. Musíme vytvoriť taký ekonomický systém využívania kaštiela, aby sme sa vyhli podobným problémom, pre aké sa objekt dostal do súčasnej situácie. Predaj či prenájom súkromnej firme je pre mňa neprijateľný.

• **Je podľa vás prínosné, aby**

sa na Slovensku domy umenia označovali po nemecky slovom kunsthalle?

Ja neviem, kto s tým prišiel, ale skloňuje sa to tu od deväťdesiatych rokov. Dá sa to vnímať ako snaha o vyjadrenie náplne činnosti, ktoré sa majú v konkrétnych objektoch vykonávať. Súhlasím s tým, že slovenské slovné spojenie dom umenia to vyjadruje dostatočne presne, ale my sme konkrétny výraz kunsthalle zdedili. Tento výraz vnímam ako snahu o definovanie priestoru, ktorý je určený skôr na prezentáciu netradičných, možno občas aj provokatívnych foriem súčasného umenia. V podstate ide o terminus technicus. Ak bude verejnosť trvať na jeho preformulovaní, pokiaľ ide o inštitúcie ministerstva kultúry, nemám s tým problém.

• **Ako sa doteraz ekonomicky prejavilo zlúčenie verejnoprávnej STV a SRo do RTVS?**

Hoci je to skôr otázka na vedenie RTVS, myslím si, že to zlúčenie neprineslo nejaké významné finančné úspory. Bolo to v tom čase účelové rozhodnutie na odstránenie vtedajšieho manažmentu slovenskej televízie. Iste, súčasný model funguje v iných štátoch dlhodobo, ale vznikal za iných podmienok. Ja osobne už teraz nebudem vyvíjať aktivitu na vrátenie predchádzajúceho modelu fungovania týchto verejnoprávnych médií, od rozhodnutia ubehol istý čas a už by to zrejme nebolo prínosné. Vznikli tam synergie, čo sa týka vzájomnej prezentácie rozhlasu a televízie, obe médiá sú technologicky funkčné. Vlečie sa s nimi problém predraženej infraštruktúry, čo sa musí konečne riešiť. Pokiaľ viem, televízia opúšťa výškovú budovu a ostáva len v priľahlých objektoch. Rozhlas je dlhodobo v priestoroch, ktoré môžeme považovať za architektonickú pamiatku, ale pre samotné výkony médiá nie veľmi vhodnú. Možno sa rozhlas v budúcnosti presťahuje do prenejatej budovy a pre „pyramídu“ sa nájde iné využitie na kultúrne ciele. V súčasnosti výstavba nového mediálneho centra nie je na programe dňa, najmä ak by mala koncesionárov zaťažiť zvýšením poplatkov. Ale v budúcnosti to nevyklúčujem, ak by štát možno aj v rámci verejno-súkromného partnerstva mal na to zdroje. Podľa mňa však dôležitejšia než organizačná a technická stránka verejnoprávnych médií je ich obsahové zameranie. Ministerstvo nezasahuje do obsahu a tvorby, na to je tu Rada RTVS, aby posúdila, ako a čím je naplňané vysielanie, a tiež či sú dodržiavané príslušné zákony. Samozrejme, takisto vnímame kritické hlasy verejnosti voči niektorým reláciami, no nie sme v pozícii programových riaditeľov či dramaturgov.

• **Ako hľadáte na fakt, že aj verejnoprávna televízia nakupuje rôzne cudzie tzv. formáty namiesto toho, aby dala možnosť presadiť sa našim autorom?**

Keby mala televízia vo vysielaní prevahu kúpených relácií, bolo by to veľmi zlé. Nebudem tu spomínať konkrétne tituly, ale viaceré z nich, hoci sú kúpené zo zahraničia, majú dobrú sledovanosť. Opakujem, že do obsahu vysielania ministerstvo kultúry nezasa-

huje. Zmluva so štátom, teda medzi RTVS a ministerstvom kultúry, nehovorí, aký program konkrétne v rámci jej naplňania má byť realizovaný. Je však zárukou, že z nej musia byť financované relácie či programy pôvodnej tvorby. Ja osobne vnímam zlepšenie obsahu televíznej Dvojky. Netreba zabúdať na to, že v konkurencii súkromných televízií je tu aj snaha o získanie divákov, čo môžu dosiahnuť zábavné programy na Jednotke, aj keď niektoré sú vnímané dosť kontroverzne. Vidím aj chyby, ktoré sa stávajú, ale celkovo vnímam obsah vysielania RTVS skôr pozitívne.

• **Nezaráža vás nehorázne przenie slovenského spisovného jazyka vo verejnom priestore a najmä v elektronických médiách, keď od spravodajstva cez seriály, zábavné relácie až po dabing počuť také nespisovnosti, až to láme uši?**

Jazyková kultúra tu postupne degeneruje. Zvrátenie tohto procesu sa však nedá dosiahnuť represiou. Je to otázka toho, ako sa jazyk používa v médiách, úradoch, školách a vlastne vo všetkých inštitúciách. Na kultivovanie jazyka vplyvujú procesy výchovy v rodinách, školského aj mimoškolského vzdelávania, ale aj spoločenského tlaku. Ak sa jazyk ulice a celkovo nespisovnosť dostáva v rôznych podobách, teda otvorene aj skryto, do médií, je to obraz toho, ako sa plazivo vtiera do každodenného života. Nie je to dobré. Tento proces sa však dá zvrátiť skutočne len postupným pozitívnym pôsobením, teda kultivovaním jazykových prejavov, ktoré verejnosť vníma najmä cez médiá.

• **Ako vnímate situáciu v Matici slovenskej, keď je jasné, že bez štátnej podpory je inštitucionálne ohrozená a navyše je nálepkovaná rôznymi prívlastkami, ktoré sú často ohováraním na hranici trestného práva?**

Som presvedčený, že v Matici a jej členskej základni je veľký potenciál. Lenže ak sa energia vedenia Matice neustále vynakladá na záležitosti, ktoré sú minulosťou, tak sa stráca energia, ktorú treba zamerať na modernizáciu Matice ako verejnoprávnej ustanovizne a na zlepšenie jej postavenia a pôsobenia v spoločnosti. Ak si však vedenie Matice do budúcnosti ponechá len zotrúvanie na bývalých tradíciách a symbolike, tak som skeptický k jej ďalšiemu fungovaniu. Lebo by mohla ako tá Vajanského Suchá ratolesť odumierať tým, že k sebe nepriláka nové generácie tvorivej členskej základne. Bol by som veľmi rád, keby sa vedenie Matice nevyčerpávalo vnútornými súbojmi s oponentmi a dokázalo by nájsť správnu cestu k systému moderného pôsobenia tejto celoslovenskej inštitúcie v spoločnosti. Táto modernosť podľa mňa nespočíva v rôznych bizarných prejavoch, ktoré sú až kontraproduktívne, ale v snahe vytvoriť z Matice reálne mienkotvornú inštitúciu. Preto by napríklad Matica nemohla ponúknuť verejnosti odbornú reflexiu súčasnosti v podobe súhrnnej správy o stave spoločnosti, pretože by nemohla byť určitým spôsobom aj think-tankom ponúkajúcim konkrétne vízie v jednotlivých oblastiach. Matica má predsa široký okruh spolupracovníkov, svoje vedecké odbory, určite dokáže prostredníctvom svojich miestnych odborov aj mapovať objektívne spoločensko-ekonomickú situáciu, má napokon aj vydavateľstvo, takže treba len vôľu, nápady a prácu. Aj to je cesta, ktorou si Matica môže získať a rozvíjať svoj obraz potrebnej a váženej inštitúcie.

Živé a zreteľné cyrilo-metodské stopy a ozveny v slovenskom svete

Sila odkazu ducha solúnskych bratov

Stanislav BAJANÍK - Foto: Maroš M. BANČEJ

I. časť

Otvárame rozsiahlejší cyklus *Náš slovenský svet* s matičnou reflexiou na jeho cenu, význam a poslanie v minulosti a súčasnosti. Skončený rok sv. Cyrila a Metoda pokladáme za dôstojnú odrazovú pôdu pre ďalšie témy zo slovenského sveta poučné pre všetkých, najmä pre našu mládež.

Osadenie súsošia sv. Cyrila a Metoda v maďarskom Zalaváre, 2013.

Nijaký stmelovací faktor nezašiel tak do histórie a súčasnosti slovenského, slovanského, ale aj európskeho života ako motív, pôsobenie, tradícia, duch cyrilo-metodskej misie. Ani jeden historický zlom, udalosť, osobnosť nenadobudli také celosvetové slovenské zastúpenie ako cyrilo-metodská tradícia. Takmer celá svetová slovanská enkláva – vyše tristo miliónov občanov sveta – kultúrna a duchovná Európa ich má vo svojej pamäti, vedomí, vede, v encyklopédiách, slovníkoch, umení a identifikačných znakoch. Dôkazom toho je množstvo ich stôp, historicky overených, usadených, inšpirujúcich doma i vo svete, ktorým je venovaný tento exkurz.

■ RÍMSKE ODKAZY

Najcennejšie i najstaršie cyrilo-metodské stopy, prirodzene, nachádzame v Ríme. Cenné fresky, umelecké diela, diplomatické archívne dokumenty, vedecká literatúra k tejto téme má práve tu jedno z najbohatších zastúpení. Duchovný, vedecký svet pri návšteve Ríma, Vatikánu zistí ich prítomnosť v Bazilike sv. Klimenta – hrob sv. Cyrila, ale napríklad sú i cyrilo-metodské umelecké fresky z 11. a 19. storočia. Americkí Slováci darovali oltár k jeho hrobu. Bulhari, po nich neskôr aj my – pamätné tabule a artefakty pre Baziliku Santa Maria Maggiore a sv. Prasedu. Ich motívy sa nachádzajú v Bazilike sv. Petra, kde pripomínajú ich dišputu s trojjazyčníkmi, v Slovinskom, Chorvátskom, Bulharskom, Slovanskom ústave v Ríme. Rovnako v Jezuitskej kúrii, Kongregácii pre východné cirkvi, Poľskom, Ruskom kolégiu, kolégiu Nepomucenum, vo Vatikánskej knižnici. Samozrejme, pápežské buly, breve, archívne dokumenty na ich tému vo Vatikánskom archíve, knižnici.

V Taliansku ich stopy objavíme ďalej v Bazilike sv. Antona v Padova, Monte Crisa v Trieste, naposledy (2010) sme odhaľovali pamätnú tabuľu na starej bazilike v susedstve kresťanskej krstiteľnice z 5. storočia v Ravenne.

■ DUCHOVNÉ CENTRUM

Slovenský ústav v Ríme aj keď patrí k najmladším (1963), keďže už pred ním pôsobili národno-duchovné cyrilo-metodské centrá a ústavy v americkej Kanade, predstavuje unikát slovenského sveta. V duchu Apoštolskej konštitúcie *Exsul Familia*... (1952) pápeža Pia XII. ho vybudovala zo zbierok slovenská povojnová emigrácia najmä z darov Slovákov z Ameriky, Európy, Kanady. Ako jedno zo svojich najplod-

nejších duchovných, teologických, vedeckých vzdelávacích centier na báze Ustrednej slovenskej katolíckej kancelárie v Ríme (od roku 1952 vydávala náboženský mesačník *Hlas z Ríma*) otvoril v slobodnom svete vzdelávacie teologické možnosti, ale i výskumnú, vydavateľskú prax Slovákov vo svete par excellence. V duchu konštitúcie a cyrilo-metodskeho misijného odkazu sa mohli zakladať rímskokatolícke misie v Belgicku, vo Francúzsku, v Rakúsku, v Nemecku, vo Švajčiarsku, v Argentíne, v Austrálii a inde. Na sviatok sv. Cyrila a Metoda bolo tu v roku 1956 založené Slovenské vydavateľstvo sv. Cyrila a Metoda a v roku 1960 Kruh priateľov cyrilo-metodskej knihy – najprv ako odbočka Slovenského ústavu v Clevelande, USA. Na svojej pôde privítal troch pápežov (Ján XXIII., Pavol VI., Ján Pavol II.), mnoho vysokých duchovných autorít Vatikánu a sveta. Nehynúce zásluhy na jeho činnosti a pôsobení majú také osobnosti ako Štefan Nahálka, Ľudovít Macák, Emil Botek, Jozef Medový, Jozef Tomko, A. G. Grutka, Felix Litva, Michal Lacko, Ján Lach, M. K. Mlynarovič, Jozef Vrabec, Dominik Hrušovský, Teodor Koiš, Pavol Hnilica, Štefan Roman a iní.

■ TRVALÉ INŠPIRÁCIE

Z výtvarných umelcov, ktorí sa po druhej svetovej vojne orientovali na cyrilo-metodskú tematiku a inšpirovali sa dielom solúnskych bratov, treba spomenúť matičiara Jozefa Cincíka s jeho nádhernými dielami na Apeninskom polostrove, v Argentíne, Amerike. V Taliansku žijúceho majstra Stanislava Dušika, v Nemecku pôsobiacieho Jozefa Mráza a Tibora Kovalíka v zámorí. Umelecky najcennejšie súsošie sv. Cyrila a Metoda pre Vatikán pochádza od svetoznámeho sochára a medailéra Wiliama Schiffera, pôvodom z Trnavy, ktorý celý svoj aktívny tvorivý život prežil v Paríži. Cyrilo-metodské pamiatky v Ríme vyzdobili artefaktmi poprední slovenskí umelci – Ľudmila Cvengrošová, Mikuláš Klimčák, Andrej Rudavský. V Ríme, Ravenne a Benátkach Marián Polonský.

Z vedecko-výskumného a umeleckého hľadiska sa cyrilo-metodskej tematike v slovenskom zahraničí venovali najmä Michal Lacko, Milan Ďurica, Štefan Vragaš, Jozef Cincik, František Hrušovský, Dominik Hrušovský, Jozef Tomko, Karol Strmeň, Gorazd Zvonický a ďalšie osobnosti duchovného a umeleckého sveta.

■ DARY EURÓPE

Skutočnosť, že v Budapešti pôsobil ako kaplán v Kostole sv. Jo-

zeфа biskup Štefan Moyses, neskôr prvý predseda MS, dokladá, že cyrilo-metodská myšlienka sa už v 19. storočí popri iných aktivitách šírila aj medzi Slovákami v Budapešti.

Dnes maďarský Zalavár, niekdajší panónsky Blatnohrad – sídlo Kocela, ktoré si pamätá Metoda aj staroslovenskú liturgiu – si počkal na cyrilo-metodský pamätník do roku 2013. Predstavuje spoločný dar Slovákov v Maďarsku, najmä z Budapešti, a Maticy slovenskej. Ide o súsošie akademickej sochárky L. Cvengrošovej s kompozíciou sv. bratov s prekladom Bible, čiernoklaňanskou pyxidou a ďalšími atribútmi, ktorého monumentálnejšia podoba sa nachádza aj v Nitre, Čiernych Kľačanoch a Devíne. Je dôstojným pendantom cyrilo-metodskejších pomníkov Maďarov, Bulharov, Slovincov. Umelecké cyrilo-metodské reliéfy sa vďaka sponzorom umiestnili v uplynulých piatich rokoch do chrámov v Santove, Dabaš Šáre (Maďarsko) a inde.

Krajanské múzeum Maticy slovenskej, opäť vďaka sponzorom, darovalo v minulých rokoch cyrilo-metodský reliéf do centra vojvodinského slovenského života – Báčskeho Petrovca (Srbsko), kde zdobí zborovú sieň spolu s bustou druhého podpredsedu MS Karola Kuzmányho v tamojšom evanjelickej zbere. Dvojamenný vyrezávaný cyrilo-metodský kríž pribudol ako dar do slovenského katolíckeho kostola v Selenči (Srbsko), jedinej katolíckej obci v slovenskej Vojvodine. K ďalším darom patrí cyrilo-metodský reliéf Matici slovenskej v Rijeke (Chorvátsko) a slovenskému evanjelickejmu a. v. zboru v Nadlaku (Rumunsko).

Vo všetkých krajinách Európy, kde žijú Slováci, najmä v oblasti fungujúcich rímskokatolíckych misií, je cyrilo-metodská tradícia životnou náboženskou, národnou, kultúrnou vzpruhou, čo nedokazujú len zahraničné periodiká, ale aj púte, cyrilo-metodské akadémie a mnohé spoločenské aktivity, ktoré dôstojným spôsobom sprítomňujú cyrilo-metodský kult. To je jedna z viacerých predností slovenského sveta i teraz, keď si príležitostne na spolupatrónov Európy spomína a širšie náboženské spoločenstvo prejavuje uznanie našim predkom v kultúrnej, duchovnej, civilizovanej Európe.

V ďalšej časti cyklu sa prenesieme do zámoria s ambíciou sprítomniť aj jeho zásluhy o cyrilo-metodskú tradíciu v slovenskom svete.

KULTÚRA

Koncom vlaňajšieho roka sa stal novým umeleckým šéfom Baletu ND v Brne M. Radačovský, ktorý ako choreograf má s divadlom dlhoročnú spoluprácu a v tomto roku s moravským baletom navštívil pred brnianskym publikom svoj najúspešnejší projekt minulej baletnej sezóny *Rómeo a Júlia*. Herci Janáčkovho divadla sa našim divákovi predstavili v novembri v priestoroch SND uvedením známeho diela D. Seidlera *Kráľova reč o rečovi handicapovanom anglickom kráľovi Jurajovi VI*.

Mosty kultúry za Moravu

Dagmar JORDOVÁ

V Mahenovom divadle v roku 2014 mladý režisér R. Ballek navštevuje Shakespearovho *Othella* a touto známou tragédiou si pripomenie divadlo štyristopäťdesiat rokov od narodenia veľkého anglickej drámy. Antickou hrou *Aristofanovú Lysistratou* sa po dlhšom čase vracia do divadla M. Čičvák, kde ako režisér začínal svoju umeleckú dráhu.

Dvaja veľkani svetovej hudby R. Wagner a G. Verdi v roku 2013 opäť triumfovali na všetkých svetových operných scénach. Dvesto rokov od narodenia oboch skladateľov si pripomenuli tiež najväčšie moravské divadlá. Divadlo Antonína Dvořáka a Opera Národného divadla moravskoslezského v Ostrave si na navštevovanie prvej Verdiho opery *Ernani* prizvali slovenského režiséra, súčasného riaditeľa SND M. Chudovského, ktorý tu už spolupracoval v roku 2010 na opere *Carmen*. Premiéra ostravskej opery sa konala v deň narodenia skladateľa 10. októbra.

Národné divadlo v Brne siahlo po najviac uvádzanej Wagnerovej opere *Bludný Holanďan*, ktorú s tamojším operným súborom prišiel navštevovať slovenský režisér R. Polák. Na brnianskej verzii slovenský režisér spolupracoval s hudobným riaditeľom Janáčkovskej opery P. Ferancom a dali dielu novátorskú monu-

M. Bočkay, M. Dobeš, R. Fila, O. Laubert, A. Mlynarčík, M. Urbásek, J. Želibská, D. Tóth a ďalší. Expozícia sprístupnila 14. novembra za účasti českého ministra kultúry J. Balvína a viacerých našich umelcov.

Mesto Zlín je známe funkcionalistickou architektúrou pochádzajúcou z Baťovej éry. Mesto s veľkou precíznosťou dbá o zachovanie architektonickej čistoty a funkčnosti. Všetky Baťove priemyselné objekty získavajú nové poslanie. V budove 14/15 Továrenského areálu Baťovho inštitútu sa nachádza aj Krajanská galerie výtvarného umění Zlín, v zbierkach ktorej, ale aj vo výstavných priestoroch, sa nachádzajú tiež diela viacerých slovenských autorov staršej aj mladšej generácie – B. Hoffstädtera, L. Fullu, C. Majerníka, K. Sokola, J. Želibského, A. Nemesa a ďalších.

Fakulta výtvarného umění pri Vysokom učení technickom v Brne, na ktorej študujú desiatky slovenských nádejných umelcov, v novembri oslávila 20. výročie založenia, čo si pripomenula v zrekonštruovanom renesančnom Divadle Reduta – najstaršom v Európe. Reduta spolu s Janáčkovým divadlom a Mahenovým divadlom sú hracími priestormi Národného divadla v Brne. Jedným z docentov na FVU v Brne sa stal v tomto

Súbor Janáčkovho divadla z Brna na scéne SND.

mentálnu podobu. Premiéra bola v Janáčkovom divadle 27. 9. 2013. Kostýmy pre obe opery navrhol P. Čanecký, ktorý často spolupracuje s českými divadlami.

V zrekonštruovanom Múzeu moderného umění v Olomouci otvorili stálu expozičnú výtvarného umění 20. storočia pod názvom *Století relativity*, v ktorej sú zastúpení aj slovenskí autori – J. Bartusz,

roku známy slovenský výtvarník z mladšej generácie a aktivista Svätopluk Mikyta, nositeľ Ceny Oskara Čepana.

Moravské kultúrne centrá dávajú našim tvorcom pomerne veľký priestor na realizáciu a prezentáciu. Pritom na Slovensku veľa nevieme o súčasnom kultúrnom dianí u našich západných susedov, čo je na škodu, lebo môžu byť pre nás v mnohom inšpiráciou.

Keď sa po Miklósovi Horthym stal vodcom národa Ferenc Szálasi Kapitoly o maďarskom fašizme

Text a foto: Vojtech KÁRPÁT

IV. časť

Ríšsky správca Miklós Horthy bol po svojom pokuse vyjednávať so Spojencami o prímerí donútený k abdikácii a 16. 10. 1944 internovaný na zámku Hansee v Bavorsku. Po druhej svetovej vojne žil vo švajčiarskom a v portugalskom exile. Takmer dvadsaťpäťročná éra horthyovskej autoritárnej diktatúry spela k zániku. Nemci v polovici októbra 1944 dosadili za predsedu maďarskej vlády a „vodcu národa“ Ferenc Szálasiho a politickú moc, teraz už výrazne oklieštenú, prebrala po šesťročnom boji a vyčkávaní národno-socialistická Strana šípových krížov (Nyilas-kereszt Párt – NKP). Stala sa jedinou povolenou politickou stranou a zaviedla v Maďarsku národno-socialistickú diktatúru, spojenú s terorom a rasovo a politicky motivovanými vraždami.

Vydržať! Hlásal stranický pozdrav na plagáte s portrétom F. Szálasiho.

Nový „vodca“ Maďarov sa narodil 6. januára 1897 v Košiciach v rodine dôstojníka. Absolvoval nižšiu vojenskú reálku v Köszegu a v Marosvásárhelyi a vojenskú akadémiu vo Viedenskom Novom Meste. V prvej svetovej vojne slúžil od roku 1915 ako mladý armádny dôstojník. Od roku 1925 pracoval v generálnom štábe a v roku 1933 ho vymenovali do hodnosti majora. Ako aktívny dôstojník slúžil v maďarskej armáde do roku 1935. V tom čase bol už presvedčený o nevyhnutnosti politických a sociálnych zmien v Maďarsku podľa nemeckého národno-socialistického vzoru. Stal sa stúpencom a neskôr i aktívnym propagátorom myšlienky hungarizmu – obnovenia veľkého Maďarska vojenskou expanziou. Viackrát ho zatkli a uväznili za politické aktivity, ktoré začal založením Strany národnej vôle (Nemzeti Akarat Pártja) v marci 1935. Už v apríli 1937 bol Szálasi zatknutý a odsúdený na tri mesiacе väzenia a trojročnú stratu občianskych práv.

■ ZJEDNOCOVANIE SÍL

V lete 1937 znovu ožili snahy o zjednotenie národno-socialisticky orientovaných strán. Po predbežných poradách, na ktorých sa zisťovala ochota jednotlivých strán ku kompromisu, sa vodcovia národno-socialistických strán zišli 24. októbra 1937 na zjednocovacia konferenciu. Jej výsledkom bolo zjednotenie siedmich politických strán do Maďarskej národno-socialistickej strany (Magyar Nemzeti Szocialista Párt). Národní socialisti si tak posilnili pozície na maďarskej politickej scéne. Jednotu však narušovali pravidelné spory lokálnych regionálnych vodcov. Vo februári 1938

bola táto strana rozpuštená a viacerí jej funkcionári museli pred zatknutím utiecť do Nemeckej ríše. Po ich návrate do Maďarska sa strana premenovala na Národno-socialistickú maďarskú stranu – Hungaristické hnutie (Nemzeti Szocialista Magyar Párt – Hungarista Mozgalom). V maďarskom parlamente získali títo radikáli devätnásť percent poslaneckých mandátov.

■ ŠÍPOVÉ KRÍŽE

Malé národno-socialistické strany a hnutia sa od marca 1939 koncentrovali a zjednotili v Strane šípových krížov. Jadróm členskej základne NKP sa stali strednej triedy, úradníctvo, remeselníci, malí a strední podnikatelia a roľníci, ale aj časť proletariátu. Politický program NKP obsahoval okrem sociálnych požiadaviek aj urýchlenú pozemkovú reformu, rozsiahlejšie zmeny spoločensko-politického systému v Maďarsku a úplnú likvidáciu kastovníctva na základe príslušnosti k šľachticému stavu. Výraznou črtou ideológie NKP sa stalo štvranie proti Židom a požiadavky ich úplného vylúčenia z maďarského hospodárskeho, politického a spoločenského života. Budapeštianska novembrová a decembrová vnútorná stranická kríza v roku 1939 v NKP, spojená s represívnymi akciami maďarskej polície a žandárstva, zasiahla ideovo-organizačne takmer všetky jej stranické miestne a okresné organizácie. Szálasiho na základe amnestie prepustili 17. septembra 1940 z väzenia. Vzápätí sa postavil do čela NKP, ktorú počas jeho pobytu za mrežami viedol horlivý maďarský národný socialistista Kálmán Hubay.

Ešte v ten istý deň (16. 10. 1944), keď Horthy odstúpil z úradu

maďarského regenta, podal demisiu predseda vlády Géza Lakatos a jeho kabinet. Zostavením novej vlády bol poverený vodca NKP F. Szálasi. Jej personálne zloženie oznámil Szálasi takmer okamžite.

■ SPLNENÝ SEN

Z bývalej Lakatosovej vlády v nej ostali pronemecky orientovaní ministri – financii Lajos Réményi-Schneller a zásobovania Béla Jurcsek. Szálasi sa postavil aj na čelo regentskej rady a zaviedol pre seba nový titul – vodca národa (Nemzetvezető). Ďalšími členmi kabinetu sa stali Eugen Szőlősi (podpredsa), barón Gábor Kemény (minister zahraničia), Ferenc Rajniss (minister kultúry), Gábor Vajna (minister vnútra), generálplukovník Károly Beregfy (minister obrany a zároveň šéf maďarského generálneho štábu), gróf Fidél Pálffy (minister poľnohospodárstva), László Budinszky (minister pravosúdia), Lajos Szász (minister obchodu) a Emil Szakváry (minister priemyslu). Členmi vlády boli ešte traja ministri bez rezortu, ktorí boli poverení úlohami vyplývajúcimi z vojnového stavu, teda riešením problémov spojených s totálnym vojnovým nasadením (Emil Kovarcz), vojnovým priemyslom (generál Helebronth) a civilnou a vojenskou propagandou (Ferenc Kassai-Schallmayer). Strane šípových krížov sa tak splnil sen o úplnej politickej moci, ktorý však trval iba niekoľko mesiacov a v celom Maďarsku bol poznačený násilím, terorom a politickými vraždami.

■ LOVCI NEPRIJATEĽNÝCH

Miestnym a regionálnym stranickým vedúcim ponechali určitú formu autonómie, ak nechceme použiť termín svojvoľia. Po 15. októbri 1944 ich obmedzovali iba formy spolupráce s nemeckou okupačnou mocou a vyčlenenie kompetencií, foriem a metód spolupráce s domácimi maďarskými vojenskými a bezpečnostnými zložkami. Koordináciu župných a mestských organizácií so smernicami stranického centra zabezpečovali osobné cesty regionálnych stranických funkcionárov do Budapešti. Pre funkcionárov miestnych a regionálnych stranických organizácií NKP organizovala budapeštianska centrála pravidelné schôdze, ktoré sa konali vždy prvú sobotu v mesiaci.

Strana šípových krížov zriadila osobitné stranické polovojenské oddiely, ktoré v rokoch 1944 – 1945 pôsobili pod názvom Oddiely hungaristickej stranicekej služby (Hungarista Pártszolgálatos Csapatok – HPCS). Mali charakter paramilitantných bezpečnostných špecializovaných oddielov, ktoré hliadkovali v mestách, strážili budovy a kancelárie strany, stranických funkcionárov, vykonávali represívne opatrenia a očisťovacie akcie v okolí miest a obcí s cieľom vypátrať a zaisťiť vojenských zbehov, ukrývajúcych sa Židov, Cigánov, partizánov a politických oponentov. Vybraní najfanatickejší príslušníci HPCS boli vyškolení v špecialných školách pre tzv. lovcov partizánov, ktorí prečesávali lesy a chytili vojenských zbehov, partizánov a rasovo prenasledovaných. Boli zároveň exekučnými komandami, vykonávacími masové vraždy civilného obyvateľstva.

REFLEXIE

Začalo sa to v roku 1887, keď cisár František Jozef dal pozhnanie prvému koncertnému „soirée“, do ktorého už bola zainteresovaná aj Cisársko-kráľovská opera. Dovtedy sa bály síce tolerovať, no oficiálne neboli uznávané. Postupne sa však ples v opere stal prestížnou spoločenskou udalosťou v jeho krajine a na túto tradíciu akoby nadväzovalo aj usporiadávanie Plesu v opere na Slovensku, ktorý sa koná už každoročne aj v budove SND.

Ples (len) pre smotánku

Rudolf SLEZÁK

Samozrejme, so všetkým, čo k tomu patrí, a s nevšedným záujmom médií. Veď je to oslava bohatstva, krásy a hojnosti, ktorá je dopriata iba výnimočným ľuďom. Ako inak by sme sa dozvedeli, že Boris Kollár sa priviezol v rolls royce, že Dropová má zavazené náušnice za šesťdesiat tisíc eur... Chvilami sa človeku zdá, že títo ľudia sem chodia iba preto, aby sa pochválili medzi sebou i svetu svojim bohatstvom. Napokon, je to prirodzená ľudská vlastnosť, veď aj vinár, keď urobí dobré víno, alebo mäsiar dobrú klobásu, dobre mu padne, ak ho pochváli pri nejakej ochutnávke.

Plesová sezóna je v plnom prúde od Troch kráľov a potrvá až do Popolcovej stredy, keď sa začne pôst pred Veľkou nocou. Do tých čias sa budú konať po celom Slovensku karnevaly, fašiangové zábavy, zabijačky... Každý, kto na to má, bude si môcť v tomto období dopriavať viac ako inokedy. Možno sa o tom bude písať a vysielajú i v televízii. Veď aj takéto udalosti patria k tradíciám, ktoré sú prirodzené slovenskému národu. Zaobide sa to však bez akejkolvek strojenosti, noblesy, snobizmu a luxusu, aký nám na podobných podujatiach tak rada ukazuje aj naša smotánka. Len

si spomeňme, čím všetkým nás už viac rokov ohuruje alebo niekoho aj poburujú Judínyová, kto všetko sa v jej relácii pravidelne predvádza a chvasce rúbou, kabelkou, topánkami... Nepripomína to tak trochu toho vinára alebo mäsiara? Alebo Mojsajevú, Fruniho, Majského..., ktorí sa tiež radi chvastali svojim bohatstvom?

Nedávno som si prečítal knihu Rasputinove proctvo od Steva Berryho. Dozvedel som sa, že smotánkou sa v Rusku pomenúvali členovia mafie, pretože si žili najlepšie zo všetkých Rusov, mali najkrajšie autá, najväčšie chaty, najluxusnejšie vily, najdrahšie oblečenie a šperky. Svojím bohatstvom sa netajili, naopak, dávali ho priamo okato najavo aj verejnosti: Len zízajte, ufnukaní proletári, nech vás šľak trať od zavisťi – dávali každému najavo svoju výnimočnosť. Tvorili totiž zvláštnu spoločenskú triedu. Ak by Judínyová a dramaturgia, ktorá ju vygenerovala, vedeli, aké korene má pomenovanie smotánka, možno by s ním zaobchádzali opatrnejšie. Pomery, v akých sa Slovensko nachádza, nedávajú dôvod na to, aby sme milovali, obdivovali a vebili bohatých a mocných.

Prečo by si mal mladý človek zakladať svoju firmu na Slovensku, behať po úradoch, zháňať potvrdenia, výpisy či odpisy, čakať na registráciu, vybavovať íčá, diča a iné, platiť úradné poplatky za všetko aj za samotný úmysel začať sa živiť sám? Prax trebárs vo Veľkej Británii je iná. Tam možno tú istú firmu založiť za pár minút spoza počítača. Ku svojej „eseročke“ sa tam podnikateľ dopracuje za sumu šesť a štvrt eura.

Podnikateľské brzdy

Ján ČERNÝ

Logický argument presvedčí ho, že na Slovensku sa to dá ľahšie a lepšie, neexistuje. Iba ak politicko-ekonomická demagogia. Naopak, ak si vo Veľkej Británii ako už podnikajúci subjekt zakladám ďalšiu s. r. o. a investujem do nej určitý štartovací balík, polovicu tejto sumy si môžem odrátať zo základu dane za zdaňovacie obdobie. Daňové zaťaženie začínajúcich mladých podnikateľov považoval pred ôsmimi rokmi tridsaťdva percent z nich za vážnu prekážku. Dnes je to však sedemdesiatštyri percent. (Prieskum Americkej obchodnej komory v spolupráci so spoločnosťou Deloitte.) Z toho istého zdroja pochádza zistenie, že „... byrokracia, zákonník práce a nulová vymožiťnosť práva leží malým a stredným podnikom na Slovensku v žalúdku najviac“. MIMOCHODOM, bol by zaujímavý údaj z ministerstva spravodlivosti, koľko hospodárskych súdnych sporov vedú slovenskí podnikatelia v zahraničí len preto, aby sa vyhlí našej korupcii, priedahom v konaní a takmer nulovej šanci na úspech v spore s niekým „významným“. Tomu, že svoje pohľa-

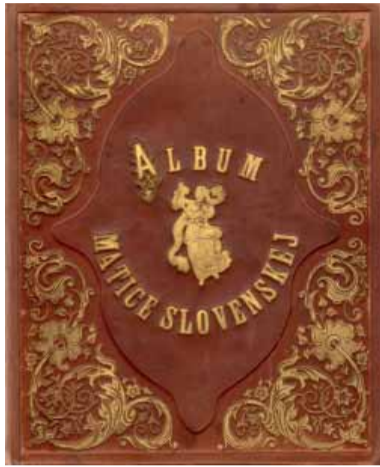
dávky vymôžu aj na Slovensku, veria iba dvaja z desiatich opýtaných. A mimo chodom, sedem z desiatich opýtaných mladých začínajúcich záujemcov o podnikanie na Slovensku tvrdí, že získať na štart finančný úver od niektoej z našich bánk je nemožné. Na Slovensku podniká vyše stotisíc mladých podnikateľov vo veku do tridsaťpäť rokov. Pri rastúcej nezamestnanosti najmä absolventov škôl a mladých ľudí do dvadsaťpäť rokov je rozbehnutie vlastného podnikania jedným zo spôsobov, ako si zaraobiť a zároveň uskutočniť vlastné predstavy o podnikaní.

„Zaujím mladých ľudí o kariéru podnikateľa v posledných rokoch na Slovensku rastie, no napriek tomuto trendu stále patríme na chvost krajín Európskej únie,“ povedal pre TASR Ján Solík, predseda Združenia mladých podnikateľov Slovenska. Podľa neho mladí ľudia sú odvážnejší vo svojich podnikateľských krokoch. Mať dobrý nápad je však len začiatok úspechu. Pod životnosť mladých podnikateľov a pod to, či sa nápad podarí zrealizovať, sa následne podpisujú ďalšie faktory.

Na Bratislavskom hrade vystavujú najcennejšie archívne Ako sa na Slovensku meral čas

Vlasta BELLOVÁ – Foto:

V druhej polovici minulého roka boli na Bratislavskom hrade sprístupnené dve výstavy. Obidve predstavili jedny z najcennejších dokumentov, ktoré sa skrývajú v archívoch na Slovensku. Prvá z nich s názvom Ako sa meral čas je sprístupnená pre verejnosť až do 20. mája 2014.

Výstava Ako sa meral čas je reprezentatívnou výstavou archívov, knižníc a múzeí zo Slovenska. Predstavuje najmä rukopisné a tlačené kalendáre od stredoveku po súčasnosť. Dopĺňajú ich meracie prístroje, slnečné, vežové, stolové, nástenné i vreckové hodiny, vzácne glóbusy či mapy datované pomocou chronostikonu, rytiny či olejomalby s motívmi denných a ročných období zo začiatku 17. a 18. storočia.

Medzi najvzácnejšie exponáty patria kalendáre, ktoré boli súčasťou liturgických a astronomických kníh zo 14. a 15. storočia. Na výstave nechýbajú ani nové typy ka-

lendárov z 19. storočia, a to stolové, vreckové a nástenné. Popri iných je tu aj prvý národný kalendár na rok 1805 od Juraja Palkoviča, Domová pokladnica od Daniela Licharda, ale aj matičné kalendáre, ktoré patrili medzi obľúbené.

■ MATIČNÉ DOKUMENTY

Archív Matice slovenskej zapožičal na výstavu do dvadsiatich svojich dokumentov. Vzácne a historicky hodnotné sú rukopisné listy Daniela Licharda zo Skalice adresované podpredsedovi MS Karolovi Kuzmánymu do Turčianskeho Svätého Martina, v ktorých sa zmieňuje o obsahu matičného kalendára na rok 1866, ale aj o žiadosti na rozhodnutie o formáte a názve tohto kalendára. V liste Pavla Dobšinského z Drienčian pokladníkovi MS Tomášovi Červeňovi z 18. 2. 1869 sa píše o zaslaní peňazí za matičné kalendáre. Vzácny dokladom je aj vyúčtovanie predaja matičných kalendárov od E. Krčméryho za rok 1869. Okrem toho na výstave máme možnosť vidieť tlačené knižné matičné kalendáre z polovice 20. storočia, konkrétne z rokov 1947 – 1951, ale aj novšie vreckové matičné kalendáre z prelomu prvého a druhého tisícročia. Originálnym kalendárom je aj miniatúrny nástenný Prvý ka-

lendár slovenských dejateľov zo štyridsiatich rokov 20. storočia, ktorý dala Matica vytlačiť vo svojej tlačiarňi Neografia v Turčianskom Svätom Martine.

■ MATIČNÉ KLENOTY

K 20. výročiu vzniku Slovenskej republiky sprístupnili ďalšiu výstavu s názvom Archívne klenoty, ktorou si v roku 2014 archívy na Slovensku pripomenú 60. výročie vzniku svojho archívneho systému. Na výstave boli prezentované najvzácnejšie archívne klenoty, ktoré sa zachovali na Slovensku. Medzi vystavené dokumenty boli zaradené napríklad erbové listiny pre Bratislavu či Košice z 15. storočia, Zlatá bula bratislavská z roku 1464, Graciánov kódex z 12. storočia a ďalšie archívne. Z ďalších vystavených dokumentov možno pripomenúť Zoborskú listinu z roku 1113, ktorá je cenná nielen tým, že potvrdzuje pre opátstvo na Zobore príjmy z mýta, ale najmä tým, že je zároveň najstaršou písomnou zmienkou o vyše sedemdesiatich obciach na Slovensku. Z národného hľadiska je dôležitá slávne privilegium Pro Slavis z roku 1381 od Ľudovíta I. z Anjou, ale aj rukopis štátnej hymny z roku 1844 od Janka Matúšku. Archív Mati-

ce slovenskej na výstavu požičal Album skutočných členov MS ako vzácny matičný klenot, ktorý obsahuje rukopisný súpis členov MS, ktorý v roku 1870 vyhotovil tajomník MS František Víťazoslav Sasinek.

Obidve výstavy zorganizovalo Slovenské národné múzeum-Historické múzeum, prvú výstavu v spolupráci s Archívom SNM a druhú výstavu v spolupráci s Ministerstvom vnútra SR – odborom archívov a registratúr.

Počul som dobrú Kysuckú muziku

Kysucká muzika po našom, Žilina 2013

CD TÝŽŇA

Kysucká muzika po našom

Skupina Kysucká muzika namixovala energetický, hudobný nápoj, ktorý sa oplatí vyskúšať. Namiesto je pocitové konštatovanie, že na jednom nedávno vydanom cédečku sa nachádza množstvo veľmi chytľavých piesní, dobre znejúcich, a pritom emočne silných. Pekným príhovorom do knižky, v ktorej sa nachádza cédečko, prispel známy rocker Maťo Ďurinda z rockovej skupiny Tublatanka.

Dvadsať rokov známou čadčiansku rockovú kapelu Veľký dom s frontmanom Mirom Murčom netreba kysuckému publiku osobitne predstavovať. Rovnako vyše dvadsiatich rokov vystupuje na folklórnych podujatiach doma aj v zahraničí špičková sólová speváčka slovenských ľudových piesní Janka Holeštiaková, ktorá svojím albumom Cez ten kraj žilinský oslovila milovníkov folklóru azda na celom Slovensku. A práve spolupráca Veľkého domu z Čadce a naturalizovanej Kysučanky Janky Holeštiakovej, pôvodcom z Martina, prináša svieže, mimoriadne energické, pritom živé, originálne kysucké hitovky, ktoré sa prihovárajú ľuďom od detí, cez tinedžerov, strednú generáciu až po seniorov.

Malým tajomstvom, ktoré nie každému bolo dosiaľ poodhalené, je, že za myšlienkou projektu Kysucká muzika stojí univerzálna kultúrna osobnosť Petra Kubicu, rodeného Čadčana, známeho čínorodého spisovateľa a publicistu. Chuť prepracovávať viaceré ľudové motívy v piesňach, ktorými naše Kysuce žili po stáročia, vrcholila práve v pohodovom, prevažne folk-rockovom šate, ktorý sa dobre počúva. K tomu treba pridať vynikajúci spevácky prejav a svojské hudobné poňatie v podaní Janky Holeštiakovej, ktoré nechá len málokoho chladným. Chvilami nadobudne človek z reakcií na viacerých koncertoch dojem, že ide o jej exhibíciu v tónoch. Nové cédečko Kysucká muzika po našom ponúka naozaj veľa nového, inovatívneho, hravého, priam nebezpečne chytľavého. Určite neunudí desaťročné deti ani tých skôr narodených.

Peter KYZEK

NEKROLÓG

Matica slovenská vyslovila sústrasť rodine, veriacim a pravoslávnej cirkvi na Slovensku, priateľom, akademickej obci Prešovskej univerzity, ako aj ostatným blízkym prot. prof. ThDr. Imricha Belejkaníča, CSC., ktorý skončil 8. januára vo veku šesťdesiat rokov.

Veriaci stratili vzácnu osobnosť

Pravoslávny kňaz, protojerej a profesor Imrich Belejkaníč bol výnimočná osobnosť pravoslávnej cirkvi na Slovensku, kde zastával významné pozície. Okrem iného pôsobil ako riaditeľ Úradu Prešovskej pravoslávnej eparchie v Prešove. V súčasnosti pracoval ako tajomník pre ekonomiku a cirkevné školstvo Michalovsko-košickej pravoslávnej eparchie v Michalovciach a bol predstavený Katedrálneho chrámu Zosnutia Presvätej Bohorodičky a svätého Jána Milostivého, alexandrijského patriarchu, a duchovný správca Pravoslávnej cirkevnej obce

v Košiciach. Zastával tiež viaceré posty Pravoslávnej bohosloveckej fakulty Prešovskej univerzity; bol prorektorom Prešovskej univerzity, vedúcim Katedry dejín, neskôr Katedry najstarších dejín a dejín religii Fakulty humanitných a prírodných vied, členom Katedry najstarších, stredovekých a ranonovovekých dejín Filozofickej fakulty a prodekanom Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity. Pôsobil ako člen viacerých domácich a zahraničných organizácií, komisií, spoločností a iných vedeckých a pedagogických združení. Zároveň bol autorom početnej odbornej teologickej literatúry, a to zvlášť v pravoslávnej dogmatickej teológii a v cirkevných dejinách.

Umrtil kňaza a profesora Imricha Belejkaníča je stratou pre pravoslávnych veriacich, ale aj pre vedu v oblasti teológie a cirkevnej histórie na Slovensku, uvádza sa v kondolencii.

Večná jemu pamiatka!

(vk)

HUMORESKA

Človek je tvor vynalievavý. Začal kolesom a momentálne je už pri raketách, superpočítačoch, genetickom inžinierstve a iných technologických huncútstvach. Občas sa mu však podarí vynájsť aj nejakú tú hlúposť. Napríklad v poslednom čase omieľané genderové štúdie. Som plne za rovnoprávnosť pohlaví, osobne poznám šoférku kamióna a známa mi minule povedala, že v ich jasliach pracuje mladý, mamičkami mimoriadne obľúbený učiteľ. Ale s genderovými výmyslami je to ako s ohňom. V kozube vás poteší, no na novej streche by ste

ho zrejme nechceli vidieť. A tak sa dozvieme, že rodičov by sme nemali označovať menami otec a mama, ale rodič 1 a rodič 2. Pri tejto príležitosti som sa zamyslel, koho budeme označovať ako jednotku a či sa dvojka voči tomu neohradí. Je tu síce

ca. To by mi ani tak neprekážalo, keďže aj v reálnom živote sme svedkami, ako princezníčky z prvých stránok bulváru obháňajú zazobaných princov, ale keď sa rodových štúdií zmocnia aktivisti z tretieho sektoru, ktorí bránia štvorpercentnú menšinu,

Hitparáda nenormálne zbytočných vecí

možnosť, že by sa označovanie striedalo dajme tomu v týždňových intervaloch, ale to by zrejme chúdence deti tak domýšľalo, že by sa vrátili radšej ku klasickej mamke a tatkoví. Príčinliví gender aktivisti však idú ešte ďalej a požadujú, aby v rozprávkach princezná obháňala prin-

zniknú onakvejšie veci. Napríklad vo Finsku presadzujú rozprávkovú knižku, v ktorej princeberie bozkom k životu druhého princa a žijú spolu šťastne až kým... Až kým niekto nestrať definitívne súdnosť a bude sa takejto knižky dožadovať aj pre naše deti. Ako keby nestačil šla-

bikár, v ktorom čulý ujo Žubajdik robí malému Jožkovi druhého otca, keďže sa mu zapáčila jeho mamka. Vlastne by sme mali byť dôslední a do šlabikára napísať, že za rodičom jedna prišiel Žubajdik a stal sa rodičom tri. Vonkoncom nie som neja-

ký staromilec, ktorý má utkvél predstavy, že žena patrí do kuchyne za šporák. Naopak. Zistil som, že v dnešných časoch za šporákom vo väčšine prípadov stojí muž, a to platí aj na mňa. Ale načo robiť našim deťom v hlávkach galimatiáš. S rastúcimi obavami preto sledujem, ako

gender štúdiá zakladajú v jednej dedinskej univerzite za druhou, a uvažujem, čo tak asi budú absolventi tohto odboru robiť. Ako keby nestačilo, že každý rok vyletí do sveta krdeľ absolventov masmediálnych fakúlt. No medzi nimi je veľa missiek rôzneho kalibru, a tak po vydaji za dakeho solventného športovca či podnikateľa veľa škody v masmediách nenapáchajú. Už som si myslel, že ma v oblasti zbytočných vynálezov nič neprekvapí, ale mylil som sa. V Japonsku istá prestížna módna firma navrhla a dala do predaja podprsenky pre mužov. Konečne viem, kam mieria absolventi genderových štúdií.

Marek DANKO

Stál pri zrode Matice slovenskej i gymnázia v Kláštore pod Znievom

Stodvadsať rokov od smrti M. Čulena

Pavol MIHÁL - Foto: archív

Už stodvadsať rokov ubehlo odvtedy, ako od nás odišiel jeden z našich významných národných činiteľov. Keď sa zvädzal boj za našu identitu. Patril medzi popredných dejateľov, ktorí stáli pri zrode Matice slovenskej či gymnázia v Kláštore pod Znievom. Brodské – rodná obec Martina Čulena – zorganizovala s Maticou slovenskou a Farským úradom Brodské 25. januára 2014 spomienkovú slávnosť pri príležitosti tohto významného jubilea, v roku, ktorý sa nesie v duchu kráľa Svätopluka a Andreja Hlinku.

Spomienkový akt sa začal svätou omšou vo Farskom kostole svätého Antona, ktorú celebroval dekan Roman Stachovič zo Skalice. Po nej nasledovalo literárno-hudobné pásmo, ktoré pripravili členovia skupiny Brodčané. Potom starostka obce Brodské Anna Kridlová privítala významné osobnosti našej republiky i regiónu, ktoré sa zúčastnili na slávnosti – ministra školstva, vedy a športu Slovenskej republiky Dušana Čaploviča, predsedu Matice slovenskej Mariána Tkáča, starostu Kláštora pod Znievom Maroša Halahiju, člena celoslovenského výboru Matice slovenskej Pavla Mihála, riaditeľku Záhorského múzea Viera Drahošová, riaditeľku Záhorskej knižnice Katarínu Soukupovú, členov Matice slovenskej a ďalších hostí.

Predseda Matice pri rodnom dome Martina Čulena.

Jozefovi Adamovičovi vzdali hold jeho vlastní študenti herectva

Krajský matičný festival Divadelné Košice

František MRVA - Foto: archív

Matica slovenská, zastúpená Miestnym odborom Matice slovenskej v Košiciach-Myslave, usporiadala v poradí už deviaty ročník krajského matičného festivalu amatérskych divadla základných škôl z Košického kraja a Prešovského kraja Divadelné Košice Jozefa Adamoviča a Jula Zborovjana. Spoluorganizátormi boli Magistrát mesta Košice, odbor školstva OÚ v Košiciach a základné školy Jasov a ZŠ Postupimská 37 v Košiciach, kde sa festival amatérskych divadla konal.

Divadelné Košice sú od tohto roku pomenované po slovenskej hereckej legende Jozefovi Adamovičovi, ktorý bol počas všetkých ročníkov predsedom poroty a toto leto odišiel do divadelného neba. V úvode festivalu vystúpili na jeho počesť s hrou Mira Gavrana Všetko o ženách študenti herectva z Konzervatória Exnárova 8 v Košiciach, kde roky Jozef Adamovič pedagogicky pôsobil.

Profesionálna porota na čele s riaditeľom Konzervatória na Exnárovej 8 v Košiciach Róbertom Galovicsom mala pre vysokú kvalitu viac ako stovky účinkujúcich amatérskych súborov veľmi ťažkú úlohu vybrať tých najlepších. Absolút-

ným víťazom 9. ročníka sa stali žiaci ZŠ Ruskov s divadelnou hrou Krádež, alebo dievčatá ako také. V silnej konkurencii sa po prvýkrát pre-

zentovala aj ZŠ Jasov, ktorá si odniesla do Jasova prestížnu cenu ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR.

Festival amatérskych divadla základných škôl.

TELEGRAFICKY Z MIESTNYCH ODBOROV

PÁRAČKY V POLICHNE – (POLICHNO) – Dvadsať piateho januára 2014 malá rázovitá dedinka Polichno ožila. Dôvodom boli páračky, ktoré v spolupráci s Obecným úradom pripravil MO MS v Polichne. Tento deň obyvatelia obce, členovia Miestneho odboru Matice slovenskej a hostia z blízkeho okolia zaplnili kultúrny dom do posledného miesta. Tí skôr narodení si spoločne zaspomínali na obdobie svojej mladosti a neskôr narodení pri páraní peria porozprávali zábavné príhody, ktoré kedysi počas páračiek zažili, a pritom si zaspievali aj krásne polichnianske pesničky. Najmladší spomedzi nás tak nielen počuli a videli, ako si v minulosti ľudia žijúci na dedine popri neľahkej práci na svojom hospodárstve navzájom pomáhali, ale sami sa do párania peria zapojili. Ako hovorili naši predkovia, počas páračiek nikdy nechýbala zábava. Tá nám nechýbala ani dnes. Po napáraní peria všetkých prítomných svojim vystúpením potešili členovia folklórneho súboru LANÍK, ktorý pôsobí pri Základnej škole L. Novomeského v Lučenci. Pán Lubomír

Mlynarič zasa účastníkov páračiek nielen pobavil svojim slovom a hrou na heligónke, ale ich aj rozospieval a roztancoval. Tak ako si kedysi dobré gazdinky, naše mamy, staré či prastaré mamy uctili svojich pomocníkov dobrým jedlom, aj my sme v tento pravý zimný deň pohostili tých našich. Stoly sa prehybali pod množstvom dobrôt, medzi ktorými boli pečené klobásky, hurky, no a, samozrejme, nemohli chýbať ani špeciality, ktoré ženy či dievčatá podávali počas páračiek v časoch, keď tie boli ešte bežnou súčasťou dedinského života: kukurica s makom, pampúchy a bryndzovníky.

Miroslava BABICOVÁ

SPOMIENKA NA HANU MELIČKOVÚ – (VLACHOVO) – Tam kdesi v dialke, kam pamäť nesiahla a kde sa nedá oprieť o písmeno, treba svoj koreň, kolísku pohľadať... V duchu úvodných veršov gemerského básnika Ondreja Nagaja si v týchto dňoch obyvatelia obce Vlachovo pripomínajú 114. výročie narodenia (27. 1. 1900) národnej umelkyne Hany Meličkovej (na Gemerí Meliš-

kovej), ktorej pôvod rodu siaha do Vlachova. Vo Vlachove sa narodil Ján Meliško (1729), zatiaľ najstarší známy predok martinských Meličkovcov. V roku 1772 sa zosobáčil s Alžbetou Suchou a sobášil ich vlachovský evanjelický farár Matej Prúni. Starý otec Hany Meličkovej sa narodil 14. 7. 1808 a otec Ján Meliško 22. 12. 1846 v Martine. Bol pedagóg, zbormajster. Ako evanjelický kantor komponoval cirkevné zbory pre Slovenský spevokol. Národná umelkyňa Hana Meličková počas niekoľkých desiatok rokov umeleckého pôsobenia stvárnila takmer tristo postáv. Patrila medzi osobnosti, ktoré formovali slovenské profesionálne divadlo. Účinkovala aj v rozhlasu od jeho vzniku v roku 1926. Zomrela náhle, desať dní pred svojimi narodeninami, 7. januára 1978 v Bratislave. Na jej počesť obyvatelia obce Vlachovo umiestnili 12. 7. 2002 na budovu základnej školy pamätnú tabuľu. Členovia MO MS a ZO JDS vo Vlachove si 16. 1. 2014 uctili pamiatku Hany Meličkovej položením venčeka na pamätnú tabuľu a 30. 1. 2014 premietnutím filmu Ženský zákon v Spoločenskom klube obce Vlachovo. Na podujatí sa zúčastnili žia-

Život a dielo Martina Čulena priblížil člen Miestnej organizácie Matice slovenskej z Dúbravky. Prihovor mal predseda Matice slovenskej Marián Tkáč. Vyzdvihol prácu, ktorú Martin Čulen pre národ vykonal, prirovnal ho k Ľudovítovi Štúrovi – nazval ho druhým Ľudovítom Štúrom. S hrdosťou v duši sme počúvali jeho slová. Áno, Záhorie a jeho história je plná takýchto veľkých osobností.

Slávnosť ďalej pokračovala pred rodným domom Martina Čulena, kde doteraz žijú jeho potomkovia. Po položení vencov v sprievode Obecného hasičského zboru, ktorý má vyše storočnú tradíciu, sa ujal slova minister školstva Dušan Čaplovič a riaditeľka Záhorského múzea Viera Drahošová.

Treba si pripomínať osobnosti, ktoré kreovali podobu nášho národa, budovali zdravý patriotizmus, a samozrejme s tým spojený lokálpatriotizmus, aby národ nezabúdala na ľudí, ktorí sa obetovali za národ.

Poďakovanie patrí starostke obce Brodské Anne Kridlovej a Marcelle Antállovej, že aj v ťažkých časoch sa nájde ochota a spolupatričnosť pri organizovaní takýchto podujatí.

Absolútny víťaz zo ZŠ Ruskov vyhral hlavnú cenu – vežu od generálneho riaditeľa firmy LYNX, s. r. o., Košice, Zoltána Kollára. Víťazi na ďalších miestach boli odmenení škatuľkami kvalitných rezancov od firmy KUK – FUK Malá Ida, ktoré im podaroval majiteľ Alexander Peli. Ostatné divadelné súbory dostali hodnotné knihy z Vydavateľstva MS a farebné diplomy Matice slovenskej, ktoré tomuto krajskému matičnému festivalu venovali minister školstva, vedy, výskumu a športu SR, primátor mesta Košice Richard Raši a zakladateľ festivalu, predseda MO MS v Košiciach-Myslave František Mrva. Absolutórium za logistické zabezpečenie celej akcie patrí vedeniu ZŠ Postupimská, ktorá priestory školy a celý priebeh krajského matičného festivalu vynikajúco pripravila. Na tomto významnom matičnom krajskom podujatí nechýbala TV Región. Z tohto krásneho podujatia odvysielala zaujímavú reportáž. Všetci sa už teraz tešia na desiaty ročník, ktorý sa bude opäť konať v prekrásnych priestoroch divadelnej sály v ZŠ Postupimská 37 v Košiciach.

ci našej základnej školy a členovia MO MS a JDS.

Ján KLOBUŠNÍK

DIVADELNÁ PREMIÉRA – (NITRA) – V sobotu 18. 1. 2014 sa v D MS v Nitre uskutočnilo divadelné predstavenie Ferka Urbánka Kamenný chodník. Organizátorom tejto akcie bola Farnosť sv. Gorazda, Nitra – Klokočina, v spolupráci s D MS v Nitre. Jedným zo súborov, ktorý naštudoval Urbánkov Kamenný chodník, je aj divadelný ochotnícky súbor GALIBA z Kysuckého Nového Mesta, ktorý vystúpil v Dome MS v Nitre. Súbor bol založený v roku 2012 a pôsobí pri Farnosti Panny Márie Kysucké Nové Mesto v Kysuckom Novom Meste pod vedením Zdenka Mravca za podpory miestneho správcu farnosti Janka Uskubu. V súbore aktuálne pôsobia desiatich členovia. Ako prvý titul na naštudovanie si súbor GALIBA vybral divadelnú hru Ferka Urbánka Kamenný chodník. Je to veselohra v troch dejstvách. Bohatého sedliakovi Pavlovi Brezovskému príde oznámiť pekné dievča Evuša, že jeho syn Adam sa vracia z vojenčiny. Brezovskému sa Evuša zapáči a priat-

AVÍZO

Matica slovenská začiatkom januára 2014 vydala jubilejný tridsiaty ročník vedeckej ročenky Krajanského múzea MS Slováci v zahraničí. Tridsať vydaní zborníka uzatvára takmer tretinu storočia od čias, keď bol prvýkrát zostavený v Matici slovenskej pre krajanov i pre širokú verejnosť. Jeho prvé číslo vyšlo v roku 1971 a prispeli doň také osobnosti, akými boli Miloš Gosiorovský, Ján Sirácky či Jozef Štolc.

Tridsiate číslo ročenky Slováci v zahraničí

Dnes sa ročenka Krajanského múzea z roka na rok modernizuje a zlepšuje. Postupne sa zvyšuje počet i kvalita jej príspevkov, pribúda obrázkový materiál. V tridsiatom ročníku nájdeme i úplne novú kapitolu s biografickými údajmi o autoroch príspevkov a pokyny pre tých, ktorí by chceli prispieť do jej ďalšieho čísla.

Jubilejná ročenka je širokospektrálne zameraná. Ponúka vedecké štúdiá a materiály zo života krajanov, spomienky na významné výročia slovenských osobností pôsobiacich v zahraničí, uverejňuje recenzie a informácie z krajanského sveta a z činnosti Krajanského múzea. Na svojich stránkach prezentuje širokospektrálny záber tém, medzi ktoré patria najmä dejiny Slovákov v zahraničí, venuje sa slovenskej literatúre, jazyku, osobnostiam, zvykom i tradíciám. Sú tu aj príspevky od autorov, ktorí patria k Slovákom žijúcim v zahraničí, čím získava špecifické postavenie medzi vedeckými zborníkmi na Slovensku. Tohtoročná obsahuje príspevky od krajanov žijúcich v Rumunsku, Srbsku, Chorvátsku, Maďarsku, Poľsku, Taliansku a na Cypre. Ročenku chceme pripraviť znovu o rok. Preto budeme veľmi radi, keď nám zašlete svoj príspevok, ktorý bude informovať o dôležitých udalostiach z krajanského života. Všetky potrebné informácie pre prispievateľov nájdete priamo v ročenke alebo na stránke www.matica.sk – Vedecké pracoviská – Krajanské múzeum – Oznamy KM MS.

Zuzana PAVELCOVÁ

by si dostať takú nevestu. Preto keď sa Adam vráti, hneď ho súri do ženby, ponechajúc úplne na jeho vôľu, aké dievča si vyberie. Adam neotále a usilovne chodí do Kamenného mlyna po zakázanom kamennom chodníku k Evuši, dcére najväčšieho nepriateľa Brezovského. Keď sa to Brezovský dozvie, postaví k chodníku sluhu Miša, aby lapil každého, hoci i jeho syna, a priviedol ho k nemu. Adamovi však rázne povie, že na Horákovu dcéru ako nevestu nikdy nepristane. Ako v každej správnej veselohre sa príbeh po všetkých peripetiách skončí šťastne svadbou Evuše a Adama. Atmosféra v sále D MS v Nitre bola veľmi príjemná a vystúpenie malo zaslúžený úspech. V hľadisku sme mohli vidieť divákov každej kategórie či už na prvom vystúpení o 16. hodine alebo aj na druhom o 18. hodine. Predstavenie celkovo navštívilo okolo tristoosemdesiat divákov. Chceli by sme sa poďakovať ochotníckemu súboru Galiba, ktorí predstavenie zahrali takmer ako profesionálni herci, že merali takú dlhú cestu až k nám do Nitry Tešíme sa na budúcu návštevu v našom matičnom dome s naštudovaním ďalšej hry.

